

Utlåtande 2007:148 RVI (Dnr 327-1781/2007)

Stockholms stads äldreplan 2007-2011

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Stockholms stads äldreplan 2007-2011 antas, bilaga 3.
2. Stadens nämnder uppmanas och Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att uppmana styrelser att inom det integrerade lednings- och styrsystemet (ILS) hantera verksamheternas äldrefrågor, med syfte att uppnå målen i äldreplanen.
3. Stockholms stads äldreplan 2006-2010 upphör därmed att gälla.

Föredragande borgarrådet Ewa Samuelsson anför följande.

Ärendet

Stockholms stads äldreomsorgsplan 2006-2010 antogs av kommunfullmäktige januari 2006. I och med ny politisk majoritet har förslag till ny äldreplan tagits fram som omfattar perioden 2007-2011. Alliansens politiska plattform och budget 2007 ligger till grund för Stockholms stads äldreplan 2007-2011.

Äldreplanen är ett stadsövergripande styrdokument som anger mål och inriktning för i första hand stadsdelsnämndernas utformning av äldreomsorgens verksamheter. Stadens främsta och överordnade styrdokument är emellertid budgeten.

Äldreplanen anger även inriktningen för staden som beställare och upphandlare av äldreomsorgsverksamhet från enskilda utförare. Upphandlad verksamhet förutsätts följa äldreplanens intentioner. Upphandling av verksamhet sker utifrån riktlinjerna i stadens upphandlingspolicy.

Äldreplanen är uppbyggd kring ett övergripande mål för verksamheten samt nio strategier för måloppfyllelse.

Mål för äldreomsorgen 2007-2011

Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet. Utformningen av det stöd som ges ska kännetecknas av valfrihet. Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina liv som de själva önskar.

Strategier för målpuppfyllelse

- Äldreomsorgen ska arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen
- Den enskildes inflytande ska öka genom mångfald och valfrihet
- Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet
- Hemtjänsten ska vara flexibel, och omvårdnadsarbetet präglas av kontinuitet, för att kunna hantera omfattande och specifika behov och ge äldre goda förutsättningar till ett värdigt och tryggt liv i den egna bostaden
- Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov
- Stadens hälso- och sjukvård ska ha en hög kvalitet och tillgodose äldres skiftande behov av vård och behandling
- Utförare inom äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov
- Det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser till dem som vårdar anhöriga och närstående
- Anställda inom äldreomsorgen ska ha adekvat utbildning och kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer

Beredning

Förslag till en ny äldreplan har utarbetats av äldrenämnden. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Kommunstyrelsens pensionärsråd har inkommit med synpunkter på ärendet den 20 april 2007.

Stadsledningskontoret anser att äldreplanen är tydligt och överskådligt uppställd och ger en bra bild av den önskade inriktningen inom området äldreomsorgen. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av ledning, styrning och uppföljning för att säkra att äldreomsorgen når uppsatta mål inom angiven budget. Äldreplanen måste justeras så att den följer ILS. Stadsledningskontoret vill också lyfta fram ledarskapets betydelse för resultaten och kvaliteten inom

äldreomsorgen. Det framgår inte tydligt vilken dignitet äldreplanen har. Stadens främsta styrdokument är budgeten, vilken äldreplanen är underordnad.

Bromma stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till den föreslagna äldreplanen, men efterlyser en övergripande syn på stadsdelsnämndernas ansvar för uppsökande verksamhet och stöd till frivilligorganisationerna och en större tydlighet i ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnderna och kommunfullmäktige när det gäller träffpunkter för äldre. Utvecklingen av hemtjänsten måste prioriteras. Äldre ska kunna känna trygghet i att få kvalitetsmässigt likvärdig omsorg oavsett om hemtjänsten utförs av en kommunal eller en enskilt driven hemtjänstenhet. Nämnden framhåller att om äldreplanens ambitioner ska uppnås måste den årliga budgeten för äldreomsorgen ha sin utgångspunkt i äldreplanen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd instämmer i nödvändigheten av samplanering av särskilda boendeformer mellan stadsdelsnämnderna företrädesvis inom de fem områden som finns för boendeplanering. Det är dock nödvändigt med en översyn av det ekonomiska ansvar som åvilar de stadsdelsnämnder som har många vård- och omsorgsboenden och tillhandahåller dessa även för andra stadsdelsnämnders räkning. Resursfördelningssystemet bör även ses över för att motsvara de högre kostnader som stadsdelsnämnder med omfattande äldreomsorg har. Stadsdelsnämnder med omfattande äldreomsorg måste även ha beredskap för övriga förändringar som uppkommer, förändrade kostnader och även en högre administration för till exempel kvalitetsuppföljningar och omstruktureringar. Detta bör kompenseras ekonomiskt för att samplaneringen mellan stadsdelsnämnderna ska kunna fungera i enlighet med intentionerna i äldreplanen. Nämnden anser även att en ökad kvalitet inom äldreomsorgen förutsätter ökad ekonomisk kompensation för stadsdelsnämnderna utöver kompensation för kostnads- och löneutveckling.

Farsta stadsdelsnämnd anser att äldreplanen är välskriven med målsättningar som är viktiga för äldreomsorgen. Nämnden anser att det är viktigt att äldreomsorgen arbetar förebyggande och aktivt deltar i samhällsplaneringen genom uppsökande verksamhet, servicetjänster i form av vaktmästarservice, träffpunkter för äldre och frivilligverksamheter. Nämnden ser att satsningarna inte ryms inom nämndens budgetram och förutsätter att hänsyn tas till detta i kommunfullmäktiges budgetbeslut. Nämnden instämmer i att äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet och ser fram mot en gemensam kvalitetsredovisning som kommer att finnas tillgänglig på stadens hemsida. Viktigt är att se över varför stadsdelarnas egenuppföljning utifrån stadens mallar, inspektörernas uppföljning och länsstyrelsens äldreskyddsombuds inspektioner skiljer sig så avsevärt åt. Nämnden anser att det ska framgå att medicinskt ansvarig sjuksköterska har en central roll i arbetet gällande kvalitet och säkerhet i hälso- och sjukvårdsfrågor. Områden som är viktiga för den enskildes kvalitet är kost, utevistelse, aktiviteter och samvaro, kultur, äldres säkerhet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att äldreplanen är bra och tar upp de områden som är viktiga för en väl fungerande äldreomsorg. Viktiga frågor är bland annat ökat inflytande för äldre, utveckling av den framtida hemtjänsten, kompetensutveckling, förebyggande insatser med mötesplatser för äldre och god tillgänglighet för ökat kvarboende, samt fortsatt utveckling av samverkan med landstinget och gemensam planering av stadens vård- och omsorgsboenden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att förslaget till äldreplan är tydligt skriven och på ett bra sätt anger under vilka förutsättningar stadens äldreomsorg ska utvecklas och bedrivas under planperioden. Nämnden har därutöver vissa synpunkter och förslag till smärre förtydliganden och tillägg i texten som framförs i detta ärende. Exempelvis ser man fram emot att resultaten av kvalitetsuppföljningarna utifrån stadens uppföljningsmodell kommer att bli tillgängliga genom stadens hemsida. Det blir ett konkurrensmedel som kommer att sporra verksamheterna att utveckla såväl spetskompetenser som kvalitet inom den egna verksamheten så att de äldre ska välja just deras verksamhet. Vidare föreslås att det tydligare ska framgå att medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) har en central roll i arbetet med kvalitet och säkerhet i hälso- och sjukvårdsfrågor. Detta sker bl.a. genom uppföljningar och hantering av avvikelser och är ett led i det kvalitetsutvecklingsarbete som ständigt pågår i äldreomsorgen. Nämnden anser det självklart att praktiskt stödja kompetensutveckling inom äldreområdet genom att erbjuda praktikplatser till studerande från skolor och universitet. Nämnden förordar att staden tecknar centrala avtal med olika vårdhögskolor så att ersättning kan utgå från de olika utbildningsställena på ett enhetligt sätt till de förvaltningar som tar emot studerande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att om äldreplanen ska fungera som ett långsiktigt styrdokument som reglerar verksamhetens inriktning bör den formuleras så att stadens viljeinriktning blir tydligare. Enligt nämndens uppfattning är det av än större betydelse när alltmer av äldreomsorgen i staden utförs av externa aktörer. Vissa avsnitt i den förslagna planen fokuserar nästan uteslutande på äldreomsorg i egen regi, man vill därför se ett förtydligande om huruvida äldreplanen omfattar äldreomsorg i både privat regi och egen regi. Enligt nämnden finns det en del skrivningar i äldreplanen som fortfarande är vaga och diffusa bl.a. avseende styrning och ledning av äldreomsorgen samt ekonomiskt ansvar. Man tycker också att det bör göras en beskrivning av den kvalitetsuppföljning av hälso- och sjukvården som genomförs av stadsdelsnämndernas medicinskt ansvariga sjuksköterskor.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till äldreplan är väl genomarbetat och de föreslagna ändringarna och de förtydliganden som gjorts ger goda förutsättningar för att utgöra en för staden gemensam grund för äldreomsorgen. Nämnden ser positivt på att äldreplanen förtydligar att det inom staden ska finnas någon form av anhörigkonsulenter och vill även lyfta fram utbildning av anhörigombud och avlösare inom hemtjänsten som ett led i en kvali-

tetsutveckling av stödet till närstående. Nämnden vill också betona att det är viktigt att staden strävar efter en långsiktig och verksamhetsnära strategi för fortbildning och karriärutveckling inom äldreomsorgen. Nämnden påpekar att korttidsvård utgör en viktig stödsats för äldre i eget boende och ser i detta sammanhang positivt på att äldreplanen anger att det även inom korttidsvården ska finnas särskilda enheter för personer med minnesproblematik.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd ställer sig positiv till äldreplanen och kan konstatera att de mål och strategier som anges i äldreplanen väl överensstämmer med de mål för äldreomsorgen som nämnden beslutade om i verksamhetsplanen för andra halvåret 2007. Vidare kan också konstateras att nämnden sedan tidigare arbetar med frågor inom huvudparten av de områden som specificeras i äldreplanen, exempelvis uppsökande verksamhet, kontaktmannaskapet, frivilligverksamhet, maten för äldre (bl.a. har en dietist med inriktning på äldres mat anställt från och med augusti 2007), möjlighet till utevistelse och tillgång till kulturutbud, stödet till anhöriga, dokumentation m.m.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att den största förändringen i äldreplanen är förslaget att den enskilde ska kunna välja vård- och omsorgsboende. Nämnden är försiktigt positiv till att införa kundvalssystem inom äldreomsorgen men befarar att det kommer att bli kostnadsdrivande bland annat därför att administrationen kommer att öka. En ny strategi tar upp den kommunala hälso- och sjukvården, vilket nämnden tycker är positivt eftersom det är en viktig del av en trygg och säker vård. När det gäller korttidsvård finns det en ny mening om att det ska finnas särskilda enheter för personer med minnesproblematik, vilket nämnden anser vara bra. Nämnden beklagar att skrivningar om kulturombud i äldreomsorgen är borttagen då de anser att kulturombuden fyllde en viktig funktion. På samma sätt beklagar man att ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre saknas i det nya förslaget med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter.

Skärholmens stadsdelsnämnd instämmer i att respekten för den enskildes integritet och individuella behov ska vara en gemensam värdegrund för hela äldreomsorgen. Nämnden anser att kontinuerlig uppföljning ska genomföras av kvaliteten av den vård och omsorg som äldreplanen stipulerar.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att en analys av vad som bör ingå i en adekvat utbildning behöver göras. Utifrån denna kan sedan ett lämpligt utbildningspaket läggas upp. Nämnden anser att det finns anledning att definiera vad äldreboende är. Nämnden påpekar att planerare idag ofta utgår från sig själva och inte från de som redan är gamla. Ändå är det bara de närmaste fem åren det planeras för. Detta innebär enligt nämnden att utvecklingen av äldreomsorgen inte alltid överensstämmer med hur det planerats. Nämnden understryker att personalen är den allra viktigaste resursen för en bra och kvalitativt hög äldreomsorg. Det gäller såväl kommunal som enskilt driven verksamhet. Nämnden lyfter vidare hur viktigt det är att anhörgivårdare får bra stöd. Det

handlar dels om det psykologiska stöd men också ett praktiskt stöd i form av avlösning, korttidsvård, information om vart man kan vända sig och hjälp med kontakter. Det kan också handla om utbildning av olika former t.ex. lyftteknik m.m.

Södermalms stadsdelsnämnd ställer sig bakom förslaget till äldreplan. Den fokusering på kvalitet och den enskilde individens behov och önskemål som genomsyrar äldreplanen överensstämmer enligt nämnden med allmänhetens syn på framtidens äldreomsorg. Områden som nämnden särskilt vill framhålla som viktiga under perioden är träffpunkter för äldre i närområdet, stöd- och hjälpinsatser till anhöriga/närstående och en konkret samverkan mellan staden och landstinget. För anhöriga/närstående till äldre i ordinärt boende utgör korttidsvård och dagverksamhet en viktig stödinsats. Äldre som har demenssjukdomar kan vara svårplacerade och nämnden föreslår att det tillskapas korttidsvård med demensinriktning. Nämnden anser att det, när det gäller klagomålshanteringen, måste finnas centrala riktlinjer för dessa rutiner. I ett kvalitetsuppföljningssystem är klagomålshanteringen ett av många viktiga kriterier, som måste kunna jämföras över staden för att uppnå likställighet enligt kommunallagen.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att förslaget till stadens äldreplan som helhet inte riktigt återspeglar den inriktning för äldreomsorgen som anges i stadens budget för 2007 med inriktning 2008 och 2009. Nämndens uppfattning är att äldreplanen sammantaget inte speglar den tydliga prioritet valfrihetsfrågorna har i stadens budget. Det är önskvärt att kommunfullmäktiges styrsignaler i de båda dokumenten är konsekventa och underlättar nämndernas och förvaltningarnas arbete med mål och prioriteringar. Vidare försvåras uppföljningen av äldreplanen om inte anknytningen mellan äldreplanen och budgeten är tydlig. I övrigt vill nämnden framhålla att det vore bra om äldreplanen under de olika avsnitten och rubrikerna tydligare kunde anknyta till stadens äldreomsorgs uppföljningar och samlade erfarenheter så att planen kan uppfattas och fungera som ett "levande" dokument av betydelse. Det skulle också vara positivt om äldreplanen i högre grad kunde anknyta till övergripande utvecklingstendenser inom äldreomsorgen samt svensk och internationell forskning på området.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till ny äldreplan är väl genomarbetat och har ett innehåll som nämnden ställer sig bakom. Alla stadens servicehus och vård- och omsorgsboenden ska betraktas som en gemensam resurs. Nämnden instämmer helt i vikten av samplanering mellan stadsdelsnämnderna - särskilt inom det område för boendepanering som Östermalm tillhör (Norrmalm, Kungsholmen, Östermalm, Södermalm). Nämnden anser att det är positivt att skillnaderna i de olika boendeformerna har förtydligats att det inom korttidsvården ska finnas särskilda enheter för personer med minnesproblematik. Nämnden ser också positivt på att äldreplanen förtydligar att det inom staden ska finnas någon form av anhörigkonsulenter och lyfter

fram utbildning av anhörigombud och avlösare inom hemtjänsten som ett led i en kvalitetsutveckling av stödet till närstående.

Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) anser att den föreslagna planen i stora delar är bra, men påpekar att en äldreplan i egentlig mening även borde handla också om övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden. När det gäller de ekonomiska förutsättningarna påpekar KPR att tillfälliga svackor i befolkningskurvan inte får föranleda nedrustning inom äldreomsorgen utan i stället bör tillfället utnyttjas för att höja kvaliteten. Man understryker vidare att träffpunkterna måste vara tillgängliga och nåbara inte bara för äldre i servicehus utan också för dem som bor i vanliga bostäder. KPR välkomnar ökad valfrihet med entusiasm — frihet att välja är den grundläggande förutsättningen för en god äldreomsorg. Man tycker också att det är bra att planen gör ett försök att beskriva några viktiga indikatorer på kvalitet, men påpekar också att det är på verksamhetsnivån som kvaliteten ska växa fram, i samspelet mellan den äldre och dem som ger henne vård och service.

Mina synpunkter

Jag är glad att kunna presentera ett förslag till ny äldreplan för Stockholms stad som ger förutsättningar för en värdig vardag för stadens äldre. Med föreliggande plan förskjuts fokus ännu ett steg mot en äldreomsorg som anpassas efter äldres olika behov och önskemål. Det nya förslaget till äldreplan, som innebär en utveckling av äldrenämndens remitterade förslag (bilaga 2), framgår av bilaga 3. Större förändringar framgår av läsanvisningarna i bilaga 4.

Efter remissrundan har det övergripande målet för äldreomsorgen ändrats till ”Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet. Utformningen av det stöd som ges ska kännetecknas av valfrihet. Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina liv som de själva önskar”.

Med det menas att en välfungerande äldreomsorg måste byggas från grunden, från en människosyn som erkänner den enskilde som ett subjekt, med unika behov och önskemål. Ett uttryck för detta är införandet av kundval och valfrihetssystem som på olika områden ger den enskilde rätt att välja.

Ett annat uttryck för detta är att hemtjänsten ska utformas i samråd med den enskilde och så långt det är möjligt tillgodose den enskildes önskemål. Behovsbedömningen ska bygga på en helhetssyn där den enskildes situation och möjligheter ska sammanvägas med medicinska, psykiska, sociala, och existentiella behov. Vid ansökan om plats i servicehus ska även ålder och upplevelse av otrygghet beaktas. Rätten att välja vård- och omsorgsboende slås fast från och med 1 juli 2008.

Efter påpekanden från remissinstanserna har också äldreplanens ställning förtydligats. Äldreplanen är ett stadsövergripande styrdokument som anger mål och inriktning för i första hand stadsdelsnämndernas utformning av äldre-

omsorgens verksamheter. Stadens främsta och överordnade styrdokument är emellertid budgeten. Äldreplanen anger även inriktningen för staden som beställare och upphandlare av äldreomsorgsverksamhet från enskilda utförare. Upphandlad verksamhet förutsätts följa äldreplanens intentioner. Upphandling av verksamhet sker utifrån riktlinjerna i stadens upphandlingspolicy.

För en individualiserad äldreomsorg som sätter den enskildes önskemål och situation i centrum är det viktigt att slå fast att villkoren för kommunalt och enskilt driven verksamhet ska vara likvärdiga. I grundstrukturer och system för kvalitetsmätning, kvalitetsredovisning, dokumentation, mobilt och stationärt, bör enskilt drivna och kommunala verksamheter i möjligaste mån använda samma system. Så långt det är möjligt, praktiskt och juridiskt, bör även enskilt driven verksamhet erbjudas utbildningsinsatser på samma sätt som egen regi-verksamhet. För att bidra till mångfald, kvalitetsutveckling och ökad självständighet för verksamheterna uppmuntrar staden även personalen att knoppa av verksamhet. Ideella verksamheter fyller en viktig funktion som komplement, inspirationskälla och förebild för ordinarie verksamhet. Staden ska aktivt uppmuntra sådana insatser. På dessa områden har äldrenämndens remitterade förslag kompletterats, bland annat efter påpekanden från stadsdelsnämnderna.

Under remissrundan har framhållits att äldreplanen även borde behandla andra spörsmål än de som relateras till "omsorgen". Jag delar den uppfattningen. Äldrefrågorna skär tvärs igenom en rad politikområden. Att samla hela äldrepolitiken i ett dokument är därför ett tidskrävande arbete. Min bedömning har varit att värdet att få på plats en ny äldreplan i enlighet med majoritetens politik just nu har vägt tyngre. Noteras kan att inte heller den förra majoriteten i nu gällande äldreomsorgsplan tog det helhetsgrepp som bland annat kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) önskat.

Med den föreslagna äldreplanen höjer staden ambitionerna i det förebyggande arbetet. "Fixare" ska finnas i alla stadsdelar och stockholmare som fyllt 75 år och inte är beviljad annan insats ska erbjudas ett förebyggande hembesök. Detta har tillkommit efter att äldrenämndens förslag gick ut på remiss. Genom ambitionshöjningen för det förebyggande arbetet kan behov av stöd och service upptäckas på ett tidigt stadium, vilket ökar tryggheten och bidrar till att minska lidandet för den enskilde och kostnaderna för samhället. För den som vill blir det möjligt att bo kvar längre i det egna hemmet.

En annan betydelsefull åtgärd för att öka tryggheten är att den enskildes känsla av otrygghet ska vara skäl nog för att bevilja personburna trygghetslarm. Trygghetslarm innebär för många äldre en avsevärt ökad trygghetskänsla och är därför en viktig faktor för den enskildes möjlighet att kunna bo kvar i den egna bostaden.

I förslaget till ny äldreplan erkänns, tydligare än tidigare, frivilligorganisationernas betydelse och att de ger viktiga och värdefulla bidrag till äldreomsorgen. Inte minst sker detta genom olika sociala aktiviteter som bidrar till att bryta isolering och ensamhet bland äldre. Stadsdelsnämnderna har en viktig

uppgift att utveckla samarbetet med frivilligorganisationerna och ta till sig av deras erfarenheter.

Äldreplanen, tillsammans med det förslag till nya riktlinjer för biståndsbedömningen, som också kommer att föreläggas kommunfullmäktige för beslut under hösten tydliggör maten och måltidssituationen som en kvalitetsfaktor. Den mat som serveras ska inte bara vara god, vällagad och näringsriktig. Måltidssituationen ska också vara inbjudande och stimulera aptiten. Den enskilde ska kunna vara delaktig i måltidsplaneringen och det ska vara möjligt att få hjälp med matlagning eller med leverans av matlådor. Hemtjänsten bör, om så är möjligt, erbjuda matlag.

Det sociala innehållet i äldreomsorgen förstärks genom att det slås fast att boende i vård- och omsorgsboenden ska ha rätt till regelbunden utevistelse. Promenader är också en förebyggande insats som på sikt kan motverka ökat vårdbehov. Under sommaren ska det finnas möjlighet för äldre att delta i dagsutflykter, s.k. dagkollo.

Personalen är äldreomsorgens viktigaste resurs. Därför är det av stor betydelse att det i förslaget till ny äldreplan slås fast att den personal som anställs ska ha adekvat utbildning inom vård och omsorg. Målsättningen är att all tillsvidareanställd personal ska ha grundutbildning. Även detta har förtydligats från den plan som äldrenämnden behandlade i våras. En del av vård- och omsorgspersonalen har svenska som andra språk och behöver utveckla sina språkkunskaper i svenska. Flerspråkig personal är en tillgång, men samtidigt är kunskaper i svenska i tal och skrift en nödvändighet. Kompetent ledarskap och ändamålsenlig styrning är förutsättningar för en välfungerande och högkvalitativ verksamhet.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Äldrenämndens remitterade förslag till Stockholms stads äldreplan 2007-2011.
3. Omarbetat förslag till Stockholms stads äldreplan 2007-2011.
4. Läsanvisningar.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. Delvis bifalla det föredragande borgarrådets förslag till beslut,
2. Uppdra åt äldrenämnden att löpande följa upp andelen utbildad och utbildad personal inom äldreomsorgen,

3. Avgiftsfria fixartjänster ska erbjudas alla kommuninvånare från 67 år i enlighet med socialdemokraternas budgetreservation
4. Avslå de delar av äldreplanen 2007-2011 som behandlar aktivitetsplanen, med hänvisning till Socialdemokraternas ställningstagande i samband med budget för 2007,
5. Riktlinjerna för biståndsbedömning omarbetas och också inkluderar social isolering,
6. Två timmars hemtjänst per vecka med förenklad biståndsbedömning införs för äldre över 75 år i enlighet med socialdemokraternas budgetreservation.
7. Därutöver anföras följande.

Vi anser att den framtagna äldreplanen delvis är bra men instämmer med KPR att en äldreplan i egentlig mening borde handla också om övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden (såsom tillgänglighet, kommunikationer, kommersiell och offentlig service etc.).

De politiska skillnaderna i äldreplanen gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. De hade kunnat formuleras i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Den högerledda majoritetens tydligaste avtryck i det nya förslaget handlar om att ”avknoppa” verksamheten. Det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi socialdemokrater menar att enskilda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med skattebetalarnas pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är den bästa garanten för att de äldre i vår stad ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Vidare är det beklämmande att det nya förslaget om en äldreplan inte har några skrivningar om genusperspektivet. Det är ett stort steg tillbaka för jämställdheten. Såväl genus- som diskrimineringsperspektiv är viktiga att uppmärksamma och formulera. Genom att ta bort dessa skrivningar osynliggörs hela problematiken.

Träffpunkter är av stor vikt för dagens äldre. Många äldre bor ensamma kvar i den egna bostaden och det gör att det finns ett behov av mötesplatser. Alla stadsdelar ska därför ha träffpunkter för äldre. Träffpunkterna kan innehålla olika aktiviteter såsom sång och musik, bridgspel, friskvård, IT- eller språkkurser, möjlighet till gemensamma måltider eller bara vara öppet för samvaro. Det är viktigt att träffpunkterna är tillgängliga för alla och de kan drivas av antingen staden eller frivilligorganisationer.

Vi håller med KPR om att det i planen bör stå med att staden ska svara för att lämpliga lokaler finns tillgängliga på dagtid för kulturella arrangemang och för de äldres egna kulturella aktiviteter.

Samverkan med landstinget tycker vi är ett område som bör få större tyngd eftersom det är så angeläget för att omsorgen ska fungera tillfredsställande. Det är också viktigt att följa andelen utbildad och utbildad personal inom äldreomsorgen och vi vill därför ge förvaltningen i uppdrag att kontinuerligt följa upp detta.

Slutligen är det nödvändigt att poängtera att valfrihet måste garanteras våra äldre. Det är av stor vikt för den enskilda att, när hon vill och kan, ha möjlighet att välja var

man ska tillbringa sin ålderdom. En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss socialdemokrater. Därför är också vi positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden, men vi tror inte på det borgerliga förslaget om en kundvalsmodell. De äldres valfrihet över sitt boende ska inte ske genom en centralisering av upphandlingen av entreprenader. Möjligheten till att välja mellan olika boenden kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling.

Att med aktivitetsplanen konkurrensutsätta äldreboenden, är inte att skapa valfrihet för den äldre. Vi socialdemokrater värdesätter också valfrihet och mångfald, men med uteblivet kommunalt ansvar kan man inte tala om valfrihet och mångfald. Den enda valfrihetsaspekt som påverkar den enskilde äldre, som vi kunnat utläsa ur ärendet, är det faktum att den äldre i framtiden skall kunna ställa sig i kö till ett boende, dock inte till servicehus som undantas.

I enlighet med vår budgetreservation för 2008, går vi ett steg längre än majoriteten i staden. Inte bara föreslår vi avgiftsfria fixartjänster i alla stadsdelar som ska erbjudas alla kommuninvånare från 67 år, istället för borgarnas förslag på 75 år, utan dessutom leder vi vägen till en mer human biståndsbedömning. I vår budgetreservation föreslår vi att riktlinjerna för biståndsbedömning omarbetas och blir mer skäligen; till exempel bör oro, social isolering, otrygghet och den egna upplevelsen av ohälsa beaktas i bedömningen.

Vi anser att uppföljningen av planen är väldigt viktig.

Reservation anfördes av borgarråden *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Avslå förslag till äldreplan 2007-2011.
2. Nuvarande äldreomsorgsplan 2006-2010 ska fortsätta att gälla med följande tillägg.
  - Fixartjänsten ska gälla för alla äldre från 67 års ålder och inte begränsas med ett tak på 6 timmar.
  - Fyra timmars hemtjänst per månad med förenklad biståndsbedömning införs för äldre över 75 år.
  - Behovet av servicehus ska även grunda sig på ålder.
  - En grundbemanning införs i vård- och omsorgsboenden.
  - Ett mål om förkortad arbetstid införs.
3. Resurser för verksamheten och uppföljningen tillförs äldreomsorgen så att det är realistiskt att uppnå målen i planen.
4. Ett förslag till reell äldreplan som behandlar alla områden som rör äldre i stadens politik tas fram i samverkan med berörda nämnder och styrelser samt pensionärsorganisationer och pensionärsråd.

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det borde därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Tyvärr ändrar majoriteten äldreomsorgsplanen 2006 till 2010 som antogs så sent som december 2005. Äldreomsorgsplanen överensstämmer på flera områden med förslaget till äldreplan, vilket även noteras av Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR). Majoriteten kunde ha nöjt sig med att skriva in de politiska skillnaderna i budgeten, låtit medarbetarna arbeta i lugn och ro efter gällande plan och styrt utredningsresurserna direkt till verksamheten istället.

Det är positivt att vissa förbättringar har gjorts efter remissomgången, bland annat med hänsyn till KPR:s yttrande men tyvärr har man även gjort mycket stora försämringar. Majoriteten skriver in ett valfrihetssystem som inte garanterar möjligheten att välja ett kommunalt boende. Systemet bygger på en gigantisk centralupphandling som tar ifrån stadsdelsnämnderna ansvaret för upphandling och därmed minskar de äldres inflytande i den lokala demokratin. Man uppmuntrar till avknoppning utan hänsyn till konsekvenser i form av minskad möjlighet att välja kommunalt boende och urholkning av meddelarfriheten.

En annan klar försämring i majoritetens förslag efter remissomgången gäller rätten till utevistelse som begränsas till boende i vård- och omsorgsboende från att i den tidigare versionen ha gällt alla som har insatser från äldreomsorgen. Dessutom anser man inte längre att närvårdscentraler för äldre är värdefulla samverkansformer som bör utvecklas ytterligare.

Majoriteten tar inte heller tillfället i akt och skriver in ett genusperspektiv på äldreomsorgen som vår tidigare majoritet hade med, trots att man tillför ett statligt mål där faktiskt ordet kvinnor och män nämns. Inte heller förtydligas skrivningarna om diskriminering, vilket gör planen mycket omedveten och gammalmodig till skillnad från vår tidigare plan.

Vårt förslag är att vi ska stå fast vid äldreplanen 2006-2010 med några tillägg som främst rör områden som var försöksverksamheter när planen antogs men som nu kan införas permanent.

Under vår tidigare mandatperiod genomfördes försök med förenklad biståndsbedömning i Hägersten och Norrmalm, som visade att äldre inte söker hjälp i onödan och att alla var nöjda med försöket som gav äldre ett rejält ökat inflytande över hjälpen. Vi vill därför att hemtjänst med förenklad biståndsbedömning införs med fyra timmar per månad för alla äldre över 75 år.

I vår tidigare äldreomsorgsplan utökades valfriheten att välja boende då vi fastslog att äldre ska ha rätt att välja vård- och omsorgsboende med hemtjänst i den stadsdel man önskar. Där fastslogs att alla boenden ska betraktas som en gemensam resurs och att de äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av boende. I vårt förslag till riktlinjer för äldreomsorgen som stoppades av majoriteten i över ett år framgick att den enskildes önskemål skulle beaktas så långt som möjligt. Vid ansökan om servicehus sa vi att otrygghet och hälsotillstånd skulle beaktas i bedömningen, vi tillför nu att även ålder ska beaktas.

Att valfriheten inte kan vara obegränsad ens i det borgerligt styrda Stockholm framgår av förslaget till äldreplan, där rätten att ställa sig i kö till önskat boende endast gäller om plats kan beredas i rimlig tid.

Planering för arbetstidsförkortning ska skrivas in i planen med målet att personal i äldreomsorgen ska erbjudas arbetstidsförkortning. Satsningar på kortare arbetstid är ett sätt att förbättra kvaliteten i verksamheterna och en satsning på medarbetarnas kompetens, för att också i framtiden kunna driva en kvalitativt god omsorg för äldre. Därut-

över innebär dessa satsningar fokus på arbetsmiljö och ska ses som ett led i jämställdhetsarbetet. Försök med arbetstidsförkortning har varit positiva, med underlättad schemaläggning och ökad kontinuitet för omsorgstagarna.

Vi vill också framhålla vikten av att staden tar tillvara erfarenheterna från projektet "Krav-märkt Yrkesroll" som bland annat har inneburit att yrkes- och kunskapskrav har tagits fram från engagerade medarbetare. Erfarenheterna från projektet visar hur mycket kunskap som finns hos äldreomsorgens medarbetare som har arbetat länge inom yrket och är en god grund för validering av kunskap och underlag för kompetensutveckling styrt av behov.

Enligt äldreombudsmannen är grundbemanning i vård- och omsorgsboenden låg i vissa stadsdelsområden och varierar därtill mellan och inom områdena. En grundbemanning om 3 omvårdnadspersonal på 9 boenden rekommenderas, vilket vi anser ska skrivas in i planen.

Självfallet ska staden stå för lokaler på dagtid för kulturprogram för äldre och för äldres egna kulturella aktiviteter i likhet med det som föreslås av KPR.

Titeln på den nya planen antyder att den skulle omfatta stadens hela politik för äldre, men så är inte fallet. Det är en god ambition att ta fram en sådan plan som kan omfatta tillgänglighet, kommunikationer, service och så vidare, varför vi lägger ett yrkande till kommunfullmäktige om detta. Självklart ska pensionärsorganisationerna och pensionsråden inbjudas till ett sådant arbete.

Vi vill instämma i KPR:s slutord i sitt yttrande över äldreplanen om att centrala styrdokument kan bli effektiva bara om det följs upp hur de fungerar i praktiken men skulle vilja tillägga att det även krävs mer resurser.

Den tidigare majoritetens äldreomsorgsplan och riktlinjer var ärligare än den nya äldreplanen där stora löften ställs ut om garantier utan att koppla på de resurser som krävs.

Med våra partiers budget för 2008 skulle äldreomsorgen ha fått betydligt mer resurser, vilket innebär att vi kan leva upp till ambitionerna i vårt förslag till äldreomsorgsplan.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Stockholms stads äldreplan 2007-2011 antas, bilaga 3.
2. Stadens nämnder uppmanas och Stockholms Stadshus AB ges i uppdrag att uppmana styrelser att inom det integrerade lednings- och styrsystemet (ILS) hantera verksamheternas äldrefrågor, med syfte att uppnå målen i äldreplanen.

3. Stockholms stads äldreplan 2006-2010 upphör därmed att gälla.

Stockholm den 7 november 2007

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Ewa Samuelsson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Malte Sigemalm* och *Kersti Py Börjeson* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Stockholms stads äldreomsorgsplan 2006-2010 antogs av kommunfullmäktige januari 2006. I och med ny politisk majoritet har förslag till ny äldreplan tagits fram som omfattar perioden 2007-2011. Alliansens politiska plattform och budget 2007 ligger till grund för Stockholms stads äldreplan 2007-2011.

Äldreplanen är ett stadsövergripande styrdokument som anger mål och inriktning för i första hand stadsdelsnämndernas utformning av äldreomsorgens verksamheter. Stadens främsta och överordnade styrdokument är emellertid budgeten.

Äldreplanen anger även inriktningen för staden som beställare och upphandlare av äldreomsorgsverksamhet från enskilda utförare. Upphandlad verksamhet förutsätts följa äldreplanens intentioner. Upphandling av verksamhet sker utifrån riktlinjerna i stadens upphandlingspolicy.

Äldreplanen är uppbyggd kring ett övergripande mål för verksamheten samt nio strategier för målluppfyllelse.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 april 2007 att godkänna äldreförvaltningens förslag till ny äldreplan för Stockholms stad 2007-2011.

Reservation anfördes av Leif Rönngren (s) och Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande i form av förslag till en ny äldreplan 2007 – 2011 för Stockholms stad (dnr 105-91/2007) finns i sin helhet som bilaga 2 till detta ärende.

BEREDNING

Förslag till en ny äldreplan har utarbetats av äldrenämnden. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Kommunstyrelsens pensionärsråd har inkommit med synpunkter på ärendet den 20 april 2007.

Stadsledningskontoret	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	
Kommunstyrelsens pensionärsråd	

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till äldreplan kan antas med beaktande av kontorets synpunkter i detta tjänsteutlåtande.

Äldreplanen är tydligt och överskådligt uppställd och ger en bra bild av den önskade inriktningen inom området äldreomsorgen.

Generellt kan konstateras att den interna verksamhetskontrollens roll och betydelse för uppföljning och kvalitetssäkring inte nämns i planen. Det framgår endast att redovisning ska ske i verksamhetsberättelse av hur äldreomsorgen bedrivs med utgångspunkt från äldreplanens mål och strategier. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av ledning, styrning och uppföljning för att säkra att äldreomsorgen når uppsatta mål inom angiven budget. All verksamhetsplanering ska ske utifrån stadens strategi för integrerad ledning och styrning (ILS) Från och med budget 2008 kommer uppföljning att göras i ILS-webb. Äldreplanen måste justeras så att den följer ILS.

Stadsledningskontoret vill också lyfta fram ledarskapets betydelse för resultaten och kvaliteten inom äldreomsorgen. Det är avgörande att verksamheten har rätt chefer, med rimligt antal medarbetare att ansvara för och att cheferna ges utvecklingsmöjligheter och stöd i sitt ledarskap. Detta är ett av de viktigaste utvecklingsområdena inom äldreomsorgen som stadsdelsnämnderna har att arbeta med.

Det framgår inte tydligt vilken dignitet som äldreplanen har. Planen ska enligt stadsledningskontorets mening utgöra en kommungemensam plattform och vara vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av sina verksamheter. Stadens främsta styrd-

kument är budgeten, vilken äldreplanen är underordnad.

Det anges att ”den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov ” Stadsledningskontoret anser att detta även ska åläggas den upphandlade verksamheten som förutsätts både samarbeta och att efterleva äldreplanens intentioner.

Under rubriken uppsökande verksamhet står att ”hälsosamtal kan med fördel ges i samarbete med landstingets primärvård”. Hälsosamtal är landstingets skyldighet och kan innebära ökade kostnader om staden åtar sig denna uppgift.

Det är viktigt att tydliggöra skillnaden mellan olika former av dagverksamheter. De öppna dagverksamheter, där vem som så önskar får delta, och den biståndsbedömda dagverksamheten. Det måste tydligt framgå vilken av dessa inriktningar som åsyftas i äldreplanen.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att godkänna Bromma stadsdelsförvaltnings yttrande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Karin Hanqvist m.fl. (s), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreplanens syfte är att utgöra en kommungemensam plattform och vara vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av sina verksamheter. Förvaltningen anser att äldreplanen på ett tydligt sätt beskriver de förutsättningar under vilka äldreomsorgen kommer att verka under planperioden.

Planen är relativt kortfattad och tydligt skriven, vilket är nödvändigt för att den ska vara lättillgänglig. Det är angeläget att äldreplanen också ger stadens medborgare en möjlighet att bedöma vad äldre kan förvänta sig när det gäller insatser från stadens sida.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till den föreslagna äldreplanen, men vill särskilt kommentera några områden.

Förebyggande arbete

Förvaltningen menar att det behövs en övergripande syn på stadsdelsnämndernas ansvar för den uppsökande verksamheten, som idag varierar såväl till innehåll som i omfattning. Det gäller också stödet till frivilligorganisationer. Enligt förslaget ska staden stödja frivilligorganisationer genom t.ex. ekonomiska bidrag, upplåtelse av lokaler eller andra stödformer. I dag finns stora variationer av utformning och kriterier för stöd till frivilligorganisationer mellan stadens förvaltningar.

Förvaltningen efterlyser också större tydlighet vad gäller ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnderna och kommunfullmäktige för öppna verksamheter för samvaro

och aktiviteter, s.k. träffpunkter för äldre.

Hemtjänst

För att kunna ge de äldre som behöver omfattande vård- och omsorgsinsatser möjlighet att bo kvar i eget boende, krävs en väl fungerande hemtjänst.

Förvaltningen menar att utvecklingen av hemtjänsten måste prioriteras. Det är angeläget att skapa goda förutsättningar för att hemtjänsten, såväl i kommunal som i enskild regi, ska kunna ge de äldre de kvalificerade insatser som behövs vid alla tider på dygnet. Samarbetet med primärvården är mycket viktigt och det är nödvändigt att också landstinget skapar goda förutsättningar för att primärvården ska klara av att tillgodose större vårdbehov.

Äldreplanen lyfter fram vikten av att hemtjänsten är mångsidig, har en flexibel organisation och välutbildade medarbetare. Kompetensen måste breddas, exempelvis genom att det inom verksamheten finns specialistkompetens som med fördel kan organiseras i tvärprofessionella team i samarbete med landstinget.

Kundvalssystemet innebär att många, ofta små, företag utför hemtjänst med tidsbegränsade avtal. Förvaltningen tror att särskild uppmärksamhet måste riktas mot hemtjänstverksamheternas förutsättningar att utveckla hemtjänsten och samarbeta med primärvården i enlighet med äldreplanens ambitioner. Vi vill framhålla att den äldre måste kunna känna trygghet i att få kvalitetsmässigt likvärdig omsorg oavsett om hemtjänsten utförs av en kommunal eller en enskilt driven hemtjänstenhet.

Vikten av dokumentation lyfts fram för att säkra kontinuitet och säkerhet i omvårdnadsarbetet. Förvaltningen vill framhålla att det är angeläget att omsorgspersonalen i äldreomsorgens verksamheter får tidsmässigt utrymme för att dokumentera.

Korttidsvård

Korttidsvård är en viktig stödinsats för äldre i eget boende, antingen i form av växelvård eller som avlastning för den som vårdar en närstående i hemmet.

Att tillgodose de äldres skiftande behov genom att erbjuda korttidsvård med olika inriktningar kräver samordning i staden. Det finns sällan tillräckligt stor efterfrågan för att en enskild stadsdelsförvaltning ska kunna bedriva korttidsvård med specialinriktning enbart för sina egna äldre invånare.

Vi kan se att det ibland också behövs en vårdform mellan sjukhus och eget boende, inklusive särskilt boende, under en begränsad tid. Vi menar att det handlar om tid för eftervård och rehabilitering. Eftersom vårdtiden på sjukhuset ofta är mycket kort och den äldre som blir utskrivningsklar inte har hunnit återhämta sig tillräckligt, behövs en utökad vårdkedja som erbjuder rehabilitering, eftervård och konvalescens. Denna eftervård bör vara kopplad till sjukhusvården och landstinget ska svara för driften. Detta är också i linje med gällande överenskommelse med landstinget. En fungerande eftervård skulle sannolikt innebära att det inte skulle behövas korttidsvård för att få tid att utreda den äldres framtida omsorgsinsatser.

Förvaltningen vill också framföra sin mening att det är tveksamt att använda begreppet korttidsvård när det gäller korttidsvistelse i vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg. Begreppet vård associerar till hälso- och sjukvård. Vi tycker att en mer adekvat benämning är korttidsboende eller korttidsvistelse.

Boende för äldre

Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov.

I Bromma saknar de flesta flerfamiljsfastigheter hiss. Detta är för många äldre den enda orsaken till att de behöver hemtjänstinsatser. För några är det också en anledning

till att man söker bostad i servicehus. Det är angeläget att staden verkar för att bostäder och bostadsområden anpassas så att det blir möjligt för äldre människor att bo kvar och att leva ett så självständigt liv som möjligt.

Förvaltningen välkomnar den efterfrågeanalys som äldreförvaltningen har i uppdrag att genomföra, med förhoppning om att den ska ge en tydligare bild av vilket slags boende som äldre människor behöver och önskar. Det är angeläget för den framtida boendeplaneringen.

Stöd till anhöriga och närstående

Det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser till dem som vårdar anhöriga och närstående och äldreplanen beskriver också på ett konkret och tydligt sätt hur det ska åstadkommas.

Förvaltningen vill dock påtala att den skrivning som därefter följer behöver förtydligas: *Det finns också ett behov av att utveckla olika former av verksamheter som kan ge avlastning, råd och stöd till dem som vårdar anhöriga och närstående.* Vaga formuleringar som denna är överhuvudtaget inte att föredra i den här typen av styrdokument.

Samverkan med landstinget

Förvaltningen ser positivt på lokala samverkansavtal mellan stadsdelnämnd och landsting och möjligheten att utveckla samverkansformer utifrån lokala förutsättningar och behov. Vi utgår från att landstinget delar denna uppfattning.

Dessvärre är formerna för samverkan ofta utsatta för förändringar, organisatoriskt och personalmässigt, vilket försvårar det lokala samarbetet på olika nivåer. Förvaltningen befärar att detta kan medföra oklarheter som inverkar negativt på det konkreta samarbetet kring den äldre.

Ekonomiska förutsättningar

Tidigare översyner har visat att det finns en lång rad styrdokument i staden och att deras styreffekt sannolikt många gånger är begränsad. Detta sammanhänger naturligtvis med att det är budgeten som antas årligen som är det främsta styrdokumentet. Om de ambitioner som finns i äldreplanen ska kunna realiseras krävs en resurstilldelning som gör detta möjligt. Förvaltningen vill framhålla vikten av att den årliga budgeten för äldreomsorgen har sin grund i äldreplanen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att åberopa Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s) och ledamoten Rosa Lundmark (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreplanen som styrinstrument

Förvaltningen anser att förslaget till äldreomsorgsplan väl fungerar som en komungemensam plattform för utvecklingen av äldreomsorgen i staden. Förvaltningen instämmer i att de omfattande demografiska förändringar som samhället/kommunen nu står inför ställer stora krav på kommunens/stadsdelsförvaltningarnas förmåga att anpassa verksamheterna efter förändrade behov och resurser.

Äldreomsorgsplanen ska, tillsammans med gällande lagar och övergripande inriktningsmålen samt prioriterade inriktningar som fastställts av kommunfullmäktige, vara vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av verksamheter och utgöra styrinstrumentet för stadens äldreomsorg. Stadens budget är det yttersta styrdokumentet där det fastställs vilka satsningar och prioriteringar som ska göras.

Äldreomsorgsplanens funktion som styrinstrument för stadens befintliga äldreomsorg förstärks genom de uppföljningar som ska göras dels i stadsdelsnämndens verksamhetsberättelse, kvartalsrapporter och dels av äldreförvaltningen. De regelbundna kvalitetsuppföljningar av stadsdelsförvaltningarna gällande den service, vård och omsorg, som ska genomföras enligt den uppföljningsmodell som antagits av kommunfullmäktige, stärker ytterligare möjligheterna till styrning av äldreomsorgen i stadsdelsförvaltningarna och staden. Förvaltningen är positiv till de metoder för kvalitetsuppföljning som anges i planen.

Förvaltningen anser att en ökad kvalitet inom äldreomsorgen förutsätter ökad ekonomisk kompensation för stadsdelsnämnderna utöver kompensation för kostnads- och löneutveckling.

Förvaltningen instämmer i nödvändigheten av samplanering av särskilda boendeformer mellan stadsdelsnämnderna företrädesvis inom de fem områden som finns för boendepanering. Det är dock nödvändigt med en översyn av det ekonomiska ansvar som åvilar de stadsdelsnämnder som har många vård- och omsorgsboenden och tillhandahåller dessa även för andra stadsdelsnämnders räkning. Resursfördelningssystemet bör även ses över för att motsvara de högre kostnader som stadsdelsnämnder med omfattande äldreomsorg har. Stadsdelsnämnder med omfattande äldreomsorg måste även ha beredskap för övriga förändringar som uppkommer, förändrade kostnader och även en högre administration för till exempel kvalitetsuppföljningar och omstruktureringar. Detta bör kompenseras ekonomiskt för att samplaneringen mellan stadsdelsnämnderna ska kunna fungera i enlighet med intentionerna i äldreplanen. Fler aktörer finns och kommer att finnas på marknaden inom vård- och omsorgsområdet vilket även ställer höga krav på dessa stadsdelsnämnder vad gäller att snabbt förändra omfattningen av platser.

Förvaltningen ser positivt på att staden genom bokslutsavsättningar reserverar medel för ny-, om- och tillbyggnad av särskilda boendeformer för äldre, vilket underlättar anpassning av fastighetsbeståndet till en modern boendestandard som uppfyller bland annat tillgänglighetskrav i hygienutrymmen.

Förebyggande arbete

Förvaltningen är positiv att till det förebyggande arbetet i enlighet med äldreplanens förslag och instämmer i det förebyggande arbetets stora betydelse för en bra äldreomsorg.

Mångåriga erfarenheter finns av förebyggande arbete inom såväl ordinarie verksamhet som olika former av projektverksamhet och stadsdelsnämnden har erhållit statliga

projektmedel för att ytterligare stärka det förebyggande arbetet bland annat genom uppsökande verksamhet och inrättande av fler träffpunkter för äldre samt utveckling av hälsoträdgårdar.

Inflytande, mångfald och valfrihet

Förvaltningen är positiv till att äldreplanen slår fast att inflytande, mångfald och valfrihet ska gälla i äldreomsorgens alla delar. Informationsfrågorna betonas med målet att alla äldre enkelt ska kunna få information om det stöd och hjälp som finns att tillgå och att informationen ska finnas tillgänglig muntligt/skriftligt även för dem med annan etnisk bakgrund och för synskadade.

Kvalitet

Förvaltningen anser att det är av stor betydelse att äldreplanen slår fast att äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet och präglas av personligt inflytande, individualisering, trygghet och respekt. Förvaltningen instämmer även i att det är viktigt med livskvalitet som den kommer till uttryck i planen genom god vällagad och näringsmässig mat, en bra måltidsmiljö, tillgång till utevistelse, aktiviteter, samvaro och kultur. Förvaltningen anser dock att en ökad kvalitet inom äldreomsorgen förutsätter ökad ekonomisk kompensation för stadsdelsnämnderna utöver kompensation för kostnads- och löneutveckling.

Äldres säkerhet som den beskrivs i form av brottsförebyggande åtgärder, brandskydd samt rutiner som är kända av personalen för att hantera våld och övergrepp är betydelsefulla.

Förvaltningen instämmer även i vad som anförs om metoder för kvalitetsuppföljning.

Stöd och hjälp i ordinärt boende och servicehus

Förvaltningen är positiv till att äldreplanen betonar att hemtjänsten ska vara flexibel och kunna hantera omfattande och specifika behov som ger de äldre goda förutsättningar till ett värdigt och tryggt liv i den egna bostaden. En hemtjänst med denna utformning stärker den enskildes möjlighet till kvarboende i enlighet med kvarboendepincipen.

Det är positivt att uppföljning av kvaliteten i verksamheten genomförs regelbundet och lika över hela staden med kvalitetsmätningar/brukarundersökningar. Resultaten av kvalitetsuppföljningarna ska göras tillgängliga för äldre och deras närstående, bland annat genom stadens hemsida. Kvalitetsuppföljningarna kan bidra till att valet av utförare för den enskilde kan göras på ett mer nyanserat sätt.

Det är positivt att äldreplanen formulerar behovet av ökad spetskompetens i hemtjänsten och att hemtjänsten ska vara mångsidig och flexibel med välutbildade medarbetare. Förvaltningen instämmer i att den breddade kompetensen kräver utvecklade arbetsformer i

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Gunnar Sandell m fl (s) anmälde att man inte deltar i beslutet.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreplanen som styrinstrument

Förvaltningen anser att äldreomsorgsplanen är välskriven med målsättningar som är viktiga för äldreomsorgen. Den stora utmaningen ligger i själva genomförandet, t.ex. att definiera vad goda och trygga levnadsförhållanden är i praktiken för den enskilde, samt att skapa resurser för att tillgodose den äldres behov. Förvaltningen ser att satsningarna inte ryms inom nämndens budgetram och förutsätter att hänsyn tas till detta i kommunfullmäktiges budgetbeslut.

Endast de områden som förvaltningen önskar kommentera, eller har synpunkter på, redovisas. Där inga kommentarer lämnats instämmer förvaltningen i förslaget till äldreplan.

Strategier för måluppfyllelse

Äldreomsorgen ska arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen

En viktig förutsättning för den äldre som önskar bo kvar i sin bostad är att den enskildes bostad och närmiljö är tillgänglig för henne/honom. Förvaltningen anser att det är av stor vikt att äldre fastigheter förses med hiss, då det ökar möjligheten för såväl den äldre men även för andra behovsgrupper att kunna bo kvar i sin bostad.

Uppsökande verksamhet

Uppsökande verksamhet kan utformas på olika sätt. Farsta stadsdelsförvaltning har erfarenhet av projektet, Hökarängens närvårdcentral som bedrivits mellan Stockholms stad och Stockholms läns landsting sedan juli 2004. Verksamheten formerades i avsikt för att öka samarbetet mellan vård- och omsorgsgivare för att fånga upp den äldre befolkningen och funktionshindrade i sin närmiljö- ”på rätt vårdnivå, av rätt vårdgivare och i rätt tid”. Arbetssättet har varit teambaserat utifrån de yrkeskategorier som funnits inom verksamheten. Genom hembesök har tidiga upptäckter och bättre uppföljningar hos de äldre genomförts. Det har i sin tur ökat möjligheten för den enskilde att få en säker vård och en god omsorg.

Servicetjänster i form av vaktmästarservice

Denna servicetjänst i form av vaktmästarservice har utvecklats sedan införandet oktober 2005. Det är en uppskattad hjälp som ökar tryggheten och ökar möjligheten till kvarboende för många äldre.

Träffpunkter för äldre

I förvaltningens regi finns för närvarande två träffpunkter för äldre, en i Svedmyra och en i Fagersjö. Ytterligare en verksamhet kommer att starta under året i samarbete med anhörigprojektet. Pensionärsorganisationerna och frivilligorganisationerna/Röda Korset har även de ett stort utbud av aktiviteter för de äldre i Farsta.

Frivilligverksamheter

Förvaltningen har utformat en broschyr i samverkan med frivilligorganisationerna för att de äldre ska få en samlad information om utbudet i Farsta. Frivilligorganisationerna erbjuder promenader, samtalskontakt, utflykter men har även möjlighet att följa med på olika ärenden till tandläkare, bank eller bibliotek.

Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet

Förvaltningen instämmer i äldreplanens intentioner och ser fram mot en gemensam kvalitetsredovisning. Viktigt är att se över varför stadsdelarnas egenuppföljning utifrån stadens mallar, inspektörernas uppföljning och länsstyrelsens äldreskyddsombuds

inspektioner skiljer sig så avsevärt åt. Det är positivt att resultaten av kvalitetsuppföljningarna kommer att finnas tillgängliga på stadens hemsida.

Livskvalitet

Mat för äldre

Kosten har stor betydelse för de äldres välbefinnande. Förvaltningen ser detta som ett prioriterat utvecklingsområde och utbildar via stimulansmedel all personal inom äldreomsorgen i kost och näringslära, måltidens betydelse för välbefinnandet, tandhälsan, livsmedelshygien och utbildning i enklare matlagning för öppen hemtjänst.

Utevistelse

Inom alla vård och omsorgsboenden finns det möjligheter till utevistelse om den enskilde så önskar. Förvaltningen ser även att biståndsbedömda promenader i ordinärt boende är en viktig del i kvarboendet för den enskilde.

Aktiviteter och samvaro

Förvaltningen instämmer i att vikten av aktiviteter och samvaro för äldre är av stor betydelse. Farsta har idag tre biståndsbedömda dagverksamheter för dementa, en biståndsbedömd social verksamhet, och två öppna dagverksamheter och planerar att öppna en till under året. Förvaltningen ser detta som en förutsättning för att den enskilde ska kunna bo kvar hemma under en längre tid. Fem bussutflykter anordnas under sommaren, både inom ramen för anhörigprojektet och utifrån den biståndsbedömda sociala verksamheten.

Kultur

Kultur är viktigt för äldre. Personal framförallt på demensboenden inom förvaltningen använder idag Lättläst som en del i den dagliga samvaron med demenshandikappade

Äldres säkerhet

Äldres säkerhet i det egna boendet behöver utvecklas på ett flertal sätt. Det finns vinster för den äldre att bo kvar i sitt eget boende som kan vara svåra att mäta, såsom trygghet, sociala nätverk och möjligheten att gå ut och kunna orientera sig i området. Lokala rutiner för brottsförebyggande åtgärder, brandskydd och våld och övergrepp är viktiga för de äldres säkerhet.

Metoder för kvalitetsuppföljning

Förvaltningen instämmer i äldreplanens intentioner och ser fram mot en gemensam kvalitetsredovisning. Viktigt är att se över varför stadsdelarnas egen uppföljning utifrån stadens mallar, inspektörernas uppföljning och länsstyrelsens äldreskyddsombud inspektioner skiljer sig markant åt.

Vidare föreslår Förvaltningen att det under denna rubrik ska framgå att medicinskt ansvarig sjuksköterska har en central roll i arbetet gällande kvalitet och säkerhet i hälso- och sjukvårdsfrågor. Det sker exempelvis genom uppföljningar inom olika vård- och omsorgsboenden, hantering av avvikelser och är ett led i utvecklingen av kvaliteten inom äldreomsorgen. Förvaltningen föreslår att det utformas av en gemensam mall för uppföljningar och avvikelshantering i hälso- och sjukvårdsfrågor över staden, för att ge möjlighet att jämföra och säkra kvaliteten. Förvaltningen anser att utarbetade riktlinjer för kvalitetsråd inom alla vård- och omsorgsboenden är en förutsättning för att följa upp och förbättra verksamheternas kvalitet.

Dokumentation

Förvaltningen menar att det är viktigt att upphandla system där personalen kan planera, dokumentera och kommunicera på ett användarvänligt sätt. Detta är också ett led

i att förbättra kvalitetsarbetet inom området.

Det ska finnas en flexibel hemtjänst som kan hantera omfattande och specifika behov

Förvaltningen anser att ett tillägg ska göras under hemtjänst; den ska vara individanpassad och utformas i samråd med den enskilde och/eller dennes närstående.

Trygghetslarm

Förvaltningen anser att trygghetslarm inte alltid kan ersätta en enskildes behov av trygghet, utan det måste göras individuella lösningar utifrån hans/hennes behov i dennes bostad. Det kan i vissa fall inge en falsk trygghet om den äldre inte klarar av att använda larmet på rätt sätt på grund av t.ex. demenshandikapp. Idagsläget arbetar förvaltningen med att finna varianter på lösningar av trygghetslarmen.

Ökad spetskompetens i hemtjänsten

Utifrån de behov som äldre med psykiska funktionshinder har håller förvaltningen på att starta upp en verksamhet tillsammans med socialpsykiatrins boendestöd. Den äldre kommer att få en boendestödare under en kortare period, som lägger upp rutiner och arbetssätt tillsammans med hemtjänsten. Sedan kommer boendestödaren med sin kompetens fungera som handledare åt hemtjänstpersonalen i det enskilda ärendet.

Korttidsvård

Förvaltningen instämmer i att det i möjligaste mån ska vara separata enheter för korttidsvård. Men anser att dessa enheter bör ligga i anslutning till de särskilda boendena och i närmiljön. Det är ofta de som nyttjar korttidsvård som så småningom blir permanentboende på äldreboendet.

Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov

Servicehus

Förvaltningen anser att enskildes upplevelse av otrygghet särskilt ska beaktas men kan tillgodoses genom olika insatser i det ordinarie boendet. Servicehus kan inge en falsk trygghet för den enskilde.

Vård- och omsorgsboende

Förvaltningen instämmer i att det är angeläget att under planperioden avveckla de flerbäddsrum som finns på t.ex. Farsta sjukhem, sex dubbelrum har avvecklats på enheten under året, dessutom står sjukhemmet inför en omfattande ombyggnad och förprojektering pågår. Möjlighet måste dock finnas även fortsättningsvis för äkta mark att få dela lägenhet även på ett vård- och omsorgsboende.

Stadens hälso- och sjukvård ska ha en hög kvalitet och tillgodose äldres skiftande behov av vård och behandling

De ökande vård- och omsorgsbehoven inom äldreomsorgen ställer allt högre krav på den hälso- och sjukvård som bedrivs inom de särskilda boendeformerna. Förvaltningen anser att det är viktigt att kontinuerligt se över kompetensen hos alla personalgrupper så att de motsvarar kraven för att upprätthålla en god och säker hälso- och sjukvård.

Den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov

Hökarängens Närvårdcentral är ett bra koncept på hur en god samverkan mellan kommun och landsting har utvecklats. Förvaltningen ser mycket positivt på att utveckla Närvårdcentralens konceptet men ser att det finns stora problem med landstingets ersättningsmodell som försvårar framtida nya Närvårdcentraler.

Förvaltningen anser att kommunens och landstingets hälso- och sjukvårdspersonal behöver få tillgång till varandras databaserade journalföring för att förbättra patientsä-

kerheten men även underlätta det dagliga arbetet för dessa personalgrupper.

Anställda inom äldreomsorgen ska ha adekvat utbildning och kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer

I planen framhålls att det är angeläget att chefer får den kompetensutveckling och det stöd de behöver i sitt ledarskap. En förutsättning för ett gott ledarskap är också att chefen har ett rimligt antal anställda inom sitt chefsområde.

Forskning och utveckling

De äldre som är multisjuka idag och de som kommer att finnas inom vård- och omsorgsboenden behöver personal med aktuella kunskaper inom området. Det är därför viktigt att ett fortsatt samarbete med dagens aktörer på området utvecklas, men det måste också utvecklas andra former. Det kan vara genom nätverk eller hospitering inom andra verksamheter.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen om Stockholms stads äldreplan 2007-2011.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Carita Stenbacka Tenezakis (v), *bilaga 1*.

Vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) anmälde att socialdemokraterna lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tycker att den nya äldreplanen är bra och tar upp de viktigaste områdena för en väl fungerande äldreomsorg. Förvaltningen kan också konstatera att arbetet inom Hägersten-Liljeholmens äldreomsorg ligger helt i linje med äldreplanens mål och strategier.

Några strategiska områden, som är viktiga för de äldre och den framtida äldreomsorgen, är ökat inflytande för äldre, där de äldre i högre grad själva ska kunna välja och vara med i planeringen av sin vård och omsorg. Att äldre och deras anhöriga har tillgång till lättillgänglig och tydlig information. Att det finns en flexibel hemtjänst, som kan möta de äldres olika behov. Kompetensutveckling med särskild satsning på spetkompetens och möjlighet till karriärutveckling för personalen, är därför ett viktigt område. Hägersten-Liljeholmen deltar i det omfattande och framgångsrika kompetensutvecklingsprojektet Kravmärkt Yrkesroll. All vårdpersonal valideras efter uppställda yrkeskrav. Varje personal får en kompetensutvecklingsplan och erbjuds utbildningsinsatser utifrån sina behov. Vidare behövs satsningar på förebyggande insatser med bl.a. mötesplatser för äldre i samverkan med pensionärs- och frivilligorganisationerna, samt

att det finns bra bostäder som passar äldre, i tillgängliga bostadsområden med närhet till kommunikationer och service.

Gällande hemtjänstens insatser, har stadsdelsnämndens pensionärsråd framfört att det är viktigt med kontinuitet och trygghet, som bl.a. innebär att personalen följer upp hur pensionären mår och har det och att insatserna utförs enligt beslut och överenskommelser. Pensionärsrådet har också tagit upp vikten av samlingslokaler och mötesplatser för äldre, där pensionärsorganisationerna kan ordna olika aktiviteter. Förvaltningen instämmer i pensionärsrådets synpunkter.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har bl.a. påtalat att en äldreplan också borde handla om övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden, såsom tillgänglighet, kommunikationer, kommersiell och offentlig service. Förvaltningen stödjer dessa synpunkter.

En förutsättning för att äldre ska känna trygghet i hemmet, är att det finns en nära samverkan med landstinget både i vård- och omsorgsarbetet och i det förebyggande arbetet. Hägersten-Liljeholmen har ansökt om drygt 7 mnkr i stimulansmedel från Socialstyrelsen för att tillsammans med vårdcentralerna i området utveckla en lättillgänglig och trygg vård, omsorg och service till äldre över 75 år i stadsdelen. Bl.a. planeras att starta en "Äldrelots", som innebär att äldre ska kunna ringa ett telefonnummer för snabb hjälp och service. Gemensam informationsfolder, som skickas ut till alla äldre över 75, som inte har insatser av äldreomsorgen, samt gemensamma hembesök av biståndshandläggare och distriktssköterska, planeras också.

En annan viktig strategisk fråga är planering av stadens olika boendeformer. Seniorboende, är en boendeform som gör det möjligt för äldre att själv bestämma när man vill flytta. När äldre inte har möjlighet att bo kvar hemma ska staden erbjuda servicehus och vård- och omsorgsboenden, som den äldre kan välja mellan. För att uppnå en balans mellan behov, efterfrågan och utbud av olika boendeformer, behövs en samordnad planering. Den framtida planeringen av servicehusen och seniorbostäderna är därför en angelägen fråga i detta sammanhang, inte minst utifrån att det finns många outhyrda servicehuslägenheter i dagsläget.

En förutsättning för fortsatt utveckling av äldreomsorgen och andra insatser som har betydelse för äldres levnadsförhållanden och livskvalitet, är att tillräckligt med resurser avsätts för detta i budgeten.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden föreslår att Stockholms stads äldreplan 2007-2011 antas.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2007 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen om Stockholms stads äldreplan 2007-2011.

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), till vilken ledamot Leif Larsson (v) och ledamot Tomas Melin (mp) anslöt sig till, *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till Äldreplan 2007 – 2011 är tydligt skrivet och på ett bra sätt anger under vilka förutsättningar stadens äldreomsorg ska utvecklas och bedrivas under planperioden. Förvaltningen vill dock framföra vissa synpunkter och förslag till smärre förtydliganden och tillägg som beskrivs i det följande under den rubrik som avses.

Syftet med äldreplanen

Inledningsvis sägs att ”De omfattande demografiska förändringarna som samhället nu står inför ställer stora krav på kommunernas förmåga att anpassa sina verksamheter efter förändrade behov och resurser.” Förvaltningen delar denna uppfattning och har under de senaste åren genomfört omfattande förändringar inom stadsdelens verksamheter, fördjupat samarbetet med Bromma stadsdelsförvaltning, landstingets primärvård och geriatrik, de kommunala bostadsbolagen och Hjälpmedelsinstitutet för att möta förändrade behov.

Förebyggande arbete

Träffpunkter för äldre

Förvaltningen delar helt uppfattningen om att det är angeläget med träffpunkter för samvaro och aktiviteter för äldre. I Hässelby finns Friskvårdscentrum som lockar många besökare till aktiviteter och social stimulans. Inom stadsdelsområdet finns dessutom ett flertal frivillig- och pensionärsorganisationer som med visst stöd, i form av föreningsbidrag från stadsdelsnämnden, bedriver verksamhet och har träffpunkter utifrån olika intresseområden. Att staden ska medverka till att informera om de aktiviteter och verksamheter som finns att tillgå ser förvaltningen som en angelägenhet från såväl centralt som lokalt håll.

Inflytande, mångfald och valfrihet

Den enskildes inflytande ska öka genom mångfald och valfrihet

I förslaget till äldreplan anges att den enskilde ska garanteras inflytande och delaktighet i alla beslut som rör denne. Detta gäller såväl i handlägningsprocessen som i utförandet av insatserna. Ett viktigt redskap för detta är genomförandeplanerna som utförarna ska upprätta i samråd med den enskilde. Förvaltningen anser att det här ska framgå att detta även gäller vid upprättande av vårdplaner för hälso- och sjukvård för boende på servicehus och i vård- och omsorgsboenden.

Kvalitet

Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet

Förvaltningen ser fram emot att resultaten av kvalitetsuppföljningarna utifrån stadens uppföljningsmodell kommer att bli tillgängliga genom stadens hemsida.

Detta blir givetvis ett konkurrensmedel som kommer att sporra verksamheterna att utveckla såväl spetskompetenser som kvalitet inom den egna verksamheten så att de äldre ska välja just deras verksamhet.

Metoder för kvalitetsuppföljning

Dokumentation

Av texten i detta stycke framgår att staden ska fortsätta med det förbättringsarbete som har påbörjats inom dokumentationsområdet för utförare. Förvaltningen anser att det här även ska framgå att ett särskilt journaldokumentationssystem för hälso- och sjukvårdspersonal, VODOK införts i staden.

Vidare föreslår förvaltningen att det under rubriken *Metoder för kvalitetsuppföljning* ska framgå att medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) har en central roll i arbetet med kvalitet och säkerhet i hälso- och sjukvårdsfrågor. Detta sker bl.a. genom uppföljningar och hantering av avvikelser och är ett led i det kvalitetsutvecklingsarbete som ständigt pågår i äldreomsorgen.

Boende för äldre

Servicehus

Eftersom kommunen har ett hälso- och sjukvårdsansvar upp till sjuksköterskenivå i de särskilda boendeformerna anser förvaltningen att det precis som i texten för vård- och omsorgsboende även för boende på servicehus ska framgå att: "Det ska finnas tillgång till personal som kan bedöma när det behövs social eller medicinsk vård och som kan svara för att sådan ges."

Stadens hälso- och sjukvård

Stadens hälso- och sjukvård ska ha en hög kvalitet och tillgodose äldres skiftande behov av vård och behandling

För att kunna upprätthålla en god och säker hälso- och sjukvård förutsätts att personalen har utbildning och kompetens som svarar mot behoven. Förvaltningen anser det viktigt att fortbildning som höjer kompetensen för all personal inom hälso- och sjukvårdens områden sker kontinuerligt, exempelvis på prioriterade områden såsom demens, geriatrik och geriatrisk psykiatri.

Samverkan med landstinget

Den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov

Det regionala datasystemet WebCare, innebär att förutsättningarna för ett smidigt och säkert informationsutbyte mellan de båda huvudmännen har ökat. Inom kommunen är det biståndshandläggarna som får del av den informationen. Förvaltningen anser att om även kommunens hälso- och sjukvårdspersonal får tillgång och behörighet till WebCare utvecklas och underlättas den medicinska informationsöverföringen från landstinget till kommunen i det dagliga arbetet.

Personalen

Forskning och utveckling

Förvaltningen anser det självklart att praktiskt stödja kompetensutveckling inom äldreområdet genom att erbjuda praktikplatser till studerande från skolor och universitet. Förvaltningen förordar att staden tecknar centrala avtal med olika vårdhögskolor så att ersättning kan utgå från de olika utbildningsställena på ett enhetligt sätt till de förvaltningar som tar emot studerande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Reservation anfördes av Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (v), bilaga 1.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsnämnden har för närvarande tre remisser att besvara. Två remisser som utarbetats av Äldreförvaltningen – Stockholms stads äldreplan 2007-2011 och Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen - samt en om valfrihetssystem för vård- och omsorgsboende inom äldreomsorg. Remisserna behandlar delvis samma områden men också områden inom äldreomsorgen som tangerar varandra. Förvaltningen kan märka en viss brist i samstämmighet i ärendena vilket kan komma att påverka deras styreffekt på verksamheten. Förvaltningen har försökt att i respektive remissvar belysa detta.

För lite styrande plan

Stadsdelsförvaltningen konstaterar att den nya planen på många punkter överensstämmer med den tidigare och att tillägg gjorts i avsnitt om inflytande, mångfald och valfrihet.

I texten beskrivs dokumentet vara en ”plattform” för stadens äldreomsorg. En plan bör, enligt förvaltningen, innehålla dels vad man önskar åstadkomma men även hur detta ska ske. I förslaget finns många formuleringar av karaktären ”det är angeläget att”, ”ett sätt kan vara” men få formuleringar som talar om ”vad” och ”hur”. Om äldreplanen ska fungera som ett långsiktigt styrdokument som reglerar verksamhetens inriktning bör den formuleras så att stadens viljeinriktning blir tydligare. Enligt förvaltningens uppfattning är det av än större betydelse när alltmer av äldreomsorgen i staden utförs av externa aktörer. Om utförarna ska kunna bidra till en större mångfald och valfrihet måste de få kunskap om vad äldreomsorgen ska omfatta och innehålla.

Hur förhåller sig planen till externa utförare?

Vissa avsnitt i den förslagna planen fokuserar nästan uteslutande på äldreomsorg i egen regi. Det är framför allt i några avsnitt som detta är särskilt tydligt – i avsnitten om personal, kvalitetsgarantier och dokumentation t ex. Det framgår inte i texten att det finns olika driftsformer inom äldreomsorgen vilket bör förtydligas. Det bör också förtydligas huruvida äldreplanen omfattar äldreomsorg i både privat regi och egen regi. I texten måste framgå vem som avses och avses även privata utförare så måste motsvarande krav ställas vid upphandling.

Äldreomsorgen i Stockholms stad

En äldreplan handlar också om andra områden än äldreomsorg i stadens politik

Förvaltningen instämmer med kommunstyrelsens pensionärsråd att en äldreplan i egentlig mening borde handla också om övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden t.ex. tillgänglighet, kommunikationer, kommersiell och offentlig service etc. Inledningsvis konstateras att äldreomsorgen aktivt ska delta i samhällsplaneringen och att äldres villkor och förutsättningar delas av många aktörer i samhället och att de äldre medborgarnas förutsättning ska beaktas. Några stadens mål finns dock inte beskrivna för dessa områden.

Ekonomiska förutsättningar

Tydliggör nämndens ansvar för att det ska finnas olika boendeformer

Enligt förvaltningen finns det en del skrivningar i äldreplanen som fortfarande är vaga och diffusa bl.a. avseende styrning och ledning av äldreomsorgen samt ekonomiskt ansvar.

Ett exempel på detta är frågor som uppstår med anledning av den formulerade strategin "Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov". Förvaltningen instämmer till fullo i detta. I dagsläget åligger det respektive stadsdelsnämnd att ta initiativ till att starta eller omstrukturera boenden. Även om flera stadsdelsnämnder planerar gemensamt så måste någon nämnd ta på sig planerings- och genomförandeansvaret samt det ekonomiska ansvaret både för själva byggnationen/omvandlingen men även för driften. Många stadsdelsnämnder diskuterar vilka behov som finns idag men få är beredda att ta på sig ansvaret för kostnaden. Resultatet kan bli att det kan saknas en del "smala" boenden där tomgångskostnad kan befaras. Hur kommer det att bli efter valfrihetsreformen? Vem ska ta initiativ till nya boenden eller omstruktureringar av befintliga boenden?

I dessa fall borde staden ta ett tydligt initiativ och ledning och det bör enligt förvaltningen tydligt framgå av äldreplanen. Det finns en risk att många intressegrupper uppfattar att de förespeglas alternativa boenden som sedan kanske inte blir av. Det behövs därför en tydlig styrning och inte bara bokslutsavsättningar med reserverade medel för ny-, om- och tillbyggnad av särskilda boendeformer för äldre som det föreslås i förslaget till ny äldreplan.

Mat för äldre

Personalen behöver utveckla kunskap i arbetsmetodik kring måltidssituationen

Kungsholmens stadsdelsnämnd driver, med medel från regeringen, ett projekt som syftar till att höja kvaliteten i måltidssituationen inom nämndens vård- och omsorgsboenden. Erfarenheter från det projektet visar att personalen ofta saknar kunskaper i arbetsmetodik kring måltidssituationen. Det vore enligt förvaltningen bra med ett tillägg i texten om detta.

Metoder för kvalitetsuppföljning

Flytta text om kvalitetsuppföljning och komplettera med avsnitt om den kvalitetsuppföljningen som MAS:en gör

Under rubriken "Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet" finns beskrivet att kvalitetsuppföljningar ska genomföras enligt den uppföljningsmodell som antagits av kommunfullmäktige 2006. Denna text, bör enligt förvaltningen, flyttas till avsnittet "Metoder för kvalitetsuppföljning". Där bör även göras en beskrivning av den kvalitetsuppföljning av hälso- och sjukvården som genomförs av stadsdelsnämndernas medicinskt ansvariga sjuksköterskor. Genom att föra samman alla de uppföljningar som genomförs både centralt i staden och på stadsdelsförvaltningarna ges en total bild av stadens hela kvalitetsuppföljning.

Utveckla avsnittet om dokumentation

Under rubriken "Metoder för kvalitetsuppföljning" finns en beskrivning av dokumentationens värde för kvalitetsuppföljning. Frågan om dokumentation bör enligt förvaltningen belysas ytterligare och i texten kopplas ihop med rättssäkerhetsaspekten för den enskilde och inte bara beskrivas som en metod för kvalitetsuppföljning. Avsnittet bör även kompletteras med dokumentation enligt HSL och dokumentationssystemet Vodok. Frågetecknen kring huruvida privata utförare ska dokumentera i stadens

system måste få en snar lösning.

Hemtjänst

Viktigt att såväl förfrågningsunderlagen som avtalen vid upphandling ger utrymme och drivkraft för utförarna att utveckla hemtjänsten.

För att uppnå stadens strategi om en flexibel hemtjänst som kan hantera omfattande och specifika behov vill förvaltningen framhålla vikten av att såväl förfrågningsunderlagen som avtalen vid upphandling ger utrymme och drivkraft för utförarna att utveckla hemtjänsten. Förvaltningen efterlyser metoder och modeller för utveckling. Förfrågningsunderlagen bör stimulera till att utveckla t ex olika specialistteam för omvårdnad personer i ordinärt boende.

Förvaltningen anser i likhet med kommunstyrelsens pensionärsråd att ordet spetskompetens bör bytas ut mot specialkompetens.

Samverkan med landstinget

Webcare bör utvecklas och omfatta alla driftsformer

Webcare är enligt förvaltningen ett utmärkt redskap för informationsöverföring mellan landsting och kommun. Stadens vård- och omsorgsboenden är inte uppkopplade mot Webcare vilket är en stor brist som måste åtgärdas för att säkerställa tryggheten för den enskilde. Webcare bör fortsätta att utvecklas och omfatta såväl kommunala som privata utförare.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att remissen besvaras med Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Arell (s) med stöd av ledamoten Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget till ny äldreplan är väl genomarbetat och har ett innehåll som förvaltningen ställer sig bakom. Nedan ges kommentarer till några delar i äldreplanen.

Många anhörigvårdare gör en stor och betydelsefull insats. De utför hjälpinsatser som medför stora påfrestningar både fysiskt och psykiskt och behovet av stöd och avlastning är många gånger stort när det gäller vård och omsorg i hemmet. Förvaltningen ser positivt på att äldreplanen förtydligar att det inom staden ska finnas någon form av anhörigkonsulenter. En anhörigkonsulent kan, enligt förvaltningens erfarenhet, bidra med värdefullt stöd, vägledning och information. Förvaltningen vill även lyfta fram utbildning av anhörigombud och avlösare inom hemtjänsten som ett led i en

kvalitetsutveckling av stödet till närstående.

I äldreplanen, liksom i många andra sammanhang, betonas vikten av att de som arbetar inom äldreomsorgen ska ha adekvat utbildning och kompetens. Personalens kompetens är avgörande för äldreomsorgens kvalitet och det är positivt att äldreplanen anger att de medarbetare som saknar adekvat utbildning ska erbjudas grundutbildning. Förvaltningen vill i sammanhanget betona att det är viktigt att staden strävar efter en långsiktig och verksamhetsnära strategi för fortbildning och karriärutveckling inom äldreomsorgen. Kompetens är även mycket mer än de kunskaper som förvärfvas genom utbildning. Förvaltningen vill därför lyfta fram att det är av stor vikt att den reella likväl som den formella kompetensen tillvaratas för att behålla och rekrytera personal.

Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov och i förslaget till äldreplan har skillnaden mellan de olika boendeformerna förtydligats. Benämningen vård- och omsorgsboende har preciserats och avser heldygnsoomsorg med olika inriktningar, bland annat demensinriktning, och servicehus ingår därmed inte i denna benämning. Som förvaltningen ser det kan den föreslagna ändringen innebära att bland annat informationen till den enskilde underlättas.

Korttidsvård utgör en viktig stödinsats för äldre i eget boende. Förvaltningen ser i detta sammanhang positivt på att äldreplanen anger att det även inom korttidsvården ska finnas särskilda enheter för personer med minnesproblematik. Insatsen kan i vissa fall vara avgörande för att en person ska kunna bo kvar i sitt hem så länge som möjligt. Det är viktigt att personer med olika behov t.ex. demens och personer med behov av rehabilitering inte bor på samma enhet. Förvaltningen menar att det annars kan leda till svårigheter att tillgodose dessa två gruppers olika behov.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation, till vilken Jakob Dencker (mp) anslöt sig, anfördes av vice ordförande Abebe Hailu (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Gunilla Bhur (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jakob Dencker (mp), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreplanen är uppbyggd kring ett övergripande mål för verksamheten samt nio strategier för måluppfyllelse. Målet för äldreomsorgen är

Staden ska ha en bra omsorg, vård och service för äldre som bygger på värdighet och trygghet, oavsett var i staden man bor

Strategierna för måluppfyllelsen är

- Äldreomsorgen ska arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen
- Den enskildes inflytande ska öka genom mångfald och valfrihet
- Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet
- Det ska finnas en flexibel hemtjänst som kan hantera omfattande och specifika behov
- Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov
- Stadens hälso- och sjukvård ska ha en hög kvalitet och tillgodose äldres skiftande behov av vård och behandling
- Den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov
- Det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser till dem som vårdar anhöriga och närstående
- Anställda inom äldreomsorgen ska ha adekvat utbildning och kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer

Stadsdelsförvaltning kan konstatera att mål och strategier som anges i äldreplanen för att en god och väl fungerande äldreomsorg skall kunna uppnås i staden, väl överensstämmer med de mål för äldreomsorgen i stadsdelsområdet som Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade om i verksamhetsplanen för andra halvåret 2007. Vidare kan konstateras att förvaltningen sedan tidigare också arbetar med frågor inom huvudparten av de områden som specificeras i äldreplanen 2007-2011. Som exempel på några av de områden som tas upp i planen och som förvaltningen arbetar med kan nämnas; uppsökande verksamhet, kontaktmannaskapet, frivilligverksamhet, maten för äldre (bl.a. har en dietist med inriktning på äldres mat anställts från och med augusti 2007), möjlighet till utevistelse och tillgång till kulturutbud, stödet till anhöriga, dokumentation m m.

I äldreplan 2007-2011 framhålls att den enskildes inflytande skall öka genom mångfald och valfrihet. I planen poängteras vikten av att den enskilde, som beviljats ett boende, skall ha rätt att välja var man önskar bo. Stadens servicehus och vård- och omsorgsboenden skall ses som en gemensam resurs. Finns inte plats på önskat boende skall det vara möjligt att ställa sig i kö, om plats kan beredas inom rimlig tid. I planen framhålls också att behovet av servicehusboende skall grunda sig på en helhetsbedömning, där den enskildes upplevelse av otrygghet särskilt skall beaktas.

Stadsdelsförvaltning ställer sig positiv till den äldreplan som nu arbetats fram av äldreförvaltningen och godkänts av äldrenämnden. Stadsdelsförvaltningen föreslår därför att Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd tillstyrker förslaget till Stockholms stads äldreplan 2007-2011.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som sitt svar på remissen ”Stockholms stads äldreplan 2007-

2011”.

Reservation anfördes gemensamt av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 juni 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser när det gäller möjligheten att välja vård- och omsorgsboende att det är positivt för de äldre att kunna välja ett boende som passar dem. Det kan handla om möjlighet att bo närmare sina barn eller sina vänner eller att få välja ett boende med en inriktning som tilltalar en. Möjlighet att stå i kö finns idag på så vis att den äldre kan få ett boende beviljat i väntan på att komma dit den önskar, men det finns inget utvecklat IT-stöd som innebär att biståndshandläggaren eller den enskilde kan se om det finns en kö till vård- och omsorgsboende eller ej. Det ska med nuvarande förslag inte vara möjligt att stå i kö innan biståndsbeslut har fattats. Ett kundvalssystem kommer att innebära en ökad administration för biståndshandläggarna eftersom ett nivåbaserat system ska införas med fasta prisnivåer. Nivåerna ska utgå från individuella vårdbehov som ska fastställas med ett mätinstrument och sedan följas upp. Kravet på uppföljning kommer att öka på så sätt att uppföljningen behöver göras med tätare intervaller än vad som nu är rutin på vård- och omsorgsboenden. Förvaltningen vill påpeka vikten av att det fortfarande finns kommunala alternativ för att den enskilde verkligen ska kunna jämföra och välja. Om staden driver vård- och omsorgsboenden i egen regi bevaras kompetensen i staden vilket underlättar möjligheten att kunna göra bra upphandlingar.

Valmöjligheten borde även gälla stadens egna seniorboenden. Seniorboenden är handikappanpassade bostäder för personer över 65 år som också borde betraktas som en gemensam resurs. I dag begränsas valmöjligheten på stadens seniorboende av förtursreglerna på bostadsförmedlingen. Ett av kriterierna för att få förtur på ett seniorboende beläget i ett visst område är att personen har bott mer än 10 år i området. Personer som bor i Skarpnäck, Bagarmossen och Björkhagen kan då inte flytta närmare sina barn om dessa bor i innerstaden.

Stadsdelsnämndens pensionärsråd anser att det är viktigare att inflytandet ökar på varje vård- och omsorgsboenden så att individuella behov i möjligaste mån kan tillgodoses, än att kunna välja på olika boenden. Stadsdelens handikappråd påpekar att kötiden på flera attraktiva seniorboenden är mycket lång, när det gäller Blomsterfondens boenden kan det röra sig om 20-25 år och även Stiftelsen Stora Sköndals seniorboende har lång kötid. Handikapprådet framför också vikten av att det finns hörselslinga installerad på fler boenden och i övrigt en anpassad miljö för personer med nedsatt hörsel.

En nyhet i äldreplan 2007-2011 är att behovet av servicehusboende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes upplevelse av otrygghet särskilt ska beaktas. Det är av stor vikt att äldreförvaltningen utarbetar metoder för hur bedömningen ska göras för att den ska vara lika i hela Stockholm. Denna skrivning i äldreplanen kommer att innebära ökade kostnader för stadsdelsnämnderna och behov av ökad

tilldelning i budget 2008 till äldreomsorgen. Stadsdelsnämndens pensionärsråd är positiva till den förändrade inriktningen.

En ny strategi tar upp den kommunala hälso- och sjukvården, vilket förvaltningen tycker är positivt eftersom det är en viktig del av en trygg och säker vård. Inte minst är det viktigt att poängtera det kontinuerliga och systematiska kvalitetsarbete som bedrivs inom den kommunala hälso- och sjukvården för att den ska utvecklas och säkras.

Vaktmästarservice ska enligt den nya planen vara en servicetjänst och den ska inte fungera som uppsökande verksamhet, vilket stod i äldreomsorgsplan 2006-2010. När det gäller vaktmästarservice har förvaltningen i ett tidigare ärende yttrat sig över att det kan vara en bra verksamhet för att förebygga fallskador för äldre. Vaktmästarservice är en ny form av tjänst där det fortfarande finns en del frågetecken, bland annat när det gäller den uppsökande delen av arbetet. Rent rättsligt är det inte klart att vaktmästaren har rätt att vidarebefordra information om den äldre, varför förvaltningen uppskattar att denna arbetsuppgift för vaktmästaren tas bort. Däremot kan han/hon fortfarande vid behov informera om vad äldreomsorgen kan erbjuda. En gemensam arbetsbeskrivning för hela staden behöver utarbetas för att likställigheten ska tillgodoses.

När det gäller frivilligorganisationernas verksamhet ska staden medverka till att informera om de aktiviteter och verksamheter som finns att tillgå. Det innebär ett utvidgat ansvar för förvaltningen.

Ett nytt förslag i planen är att det ska finnas möjlighet för den enskilde att vara delaktig i måltidsplanering och matlagning, till exempel i form av matlag i hemtjänsten. Projekt med matlag som organiserats av hemtjänsten har funnits bland annat i Enske-Årsta-Vantörs stadsdelsområde. För att organisera dessa matlag har det funnits projektmedel. Skarpnäcks kommunala hemtjänst anser inte att det är en del av de arbetsuppgifter som hemtjänsten ska utföra utan att de i så fall erhåller extra medel för detta. Stadsdelsnämndens pensionärsråd menar att det vore bättre med en skrivning om att äldre med svårigheter att svälja ska få hjälp med intagning av föda.

När det gäller korttidsvård finns det en ny mening om att det ska finnas särskilda enheter för personer med minnesproblematik, vilket förvaltningen anser vara bra. Beslut om att erbjuda korttidsvård utomlands togs våren 2006 i politisk enighet. En vistelse i varmt klimat kan för en del äldre som har korttidsvård innebära nya krafter och förhöjd livskvalitet. Skarpnäcks stadsdelförvaltnings bedömning är att endast ett fåtal personer kan komma ifråga. Den grupp som främst kan bli aktuell, är personer som beviljats korttidsvård som avlastning. Viktigt är också att kostnaden inklusive resa, ledsagare och försäkringar inte överstiger genomsnittlig dygnskostnaden för korttidsplatser i Stockholm.

Under rubriken om samverkan med landstinget finns ett nytt stycke om IT-stöd. Personalen inom vård och omsorg måste ha tillgång till ett väl fungerande och samverkande IT-stöd. Staden ska medverka i en nationell IT-strategi för att effektivisera IT-användningen i vården. Den pågående satsningen på dokumentation inom äldreomsorgen är en stor och viktig förändring. En hel del nystartsproblem finns fortfarande med det nya systemet ParaSol. Schemas som är ett IT-system för att lägga schema är också på gång i Skarpnäck. Nya IT-stöd kommer att behövas för att den reella valfriheten ska bli verklighet.

Nytt i äldreplanen 2007-2011 är en mening om att det ska finnas någon form av anhörigkonsulenter och meningen om en fortsatt satsning på anhörigombud i äldreomsorgen är borttagen. Anhörigombud är särskilt utbildad vårdbiträden och underskö-

terskor som ska finnas som resurs på varje arbetsplats i äldreomsorgen. De finns för närvarande i störst utsträckning i de fem innerstadsdelssområdena. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning anser inte att det är ekonomiskt möjligt att för närvarande anställa en anhörigkonsulent. Ett uppbyggt samarbete med Röda Korset finns med anhörigcirklar.

Meningen om kulturombud i äldreomsorgen är borttagen vilket förvaltningen beklagar. Den kritik som ofta kommer fram vid uppföljningar på vård- och omsorgsboenden är att det saknas omväxling och sysselsättning. Kulturombuden fyllde här en viktig funktion.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter. Genom att tala tyst om biståndshandläggningen osynliggörs också behovet av att tillämpa ett genusperspektiv i äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen framgår "Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation."

Ingen av dessa skrivningar om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett steg tillbaka för jämställdheten, eftersom så många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva när de blir äldre får insatser från äldreomsorgen.

I övrigt tillstyrker Skarpnäcks stadsdelsförvaltning äldreplan 2007-2011.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att i huvudsak instämma i förvaltningens förslag till remissvar samt att kontinuerlig uppföljning ska genomföras av kvaliteten av den vård och omsorg som äldreplanen stipulerar samt att godkänna alliansens, (m), (fp) och (kd), särskilda uttalande.

Reservation anfördes av ledamoten Liliane Svensson (s). Ingen reservations-text protokollförd.

Reservation anfördes av ledamoten Rebwar Hassan (mp). Ingen reservations-text protokollförd.

Reservation anfördes av vice ordförande Margareta Johansson (v). Ingen reservationstext protokollförd.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Liliane Svensson (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Andrea Femrell för alliansen (m), (fp) och (kd), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 juni 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen instämmer med äldreförvaltningen att respekten för den enskildes integritet och individuella behov ska vara en gemensam värdegrund för hela äldreomsorgen.

I äldreplanen anges att staden ska ha en omsorg, vård och service för äldre som bygger på värdighet och trygghet med ständig uppföljning och kvalitetsutveckling för att följa upp de nio strategier för måluppfyllelse som äldreplanen är uppbyggd kring.

Vidare anges i planen att stadsdelsnämnderna kommer att få redovisa hur äldreomsorgen bedrivs med utgångspunkt från äldreplanens mål och strategier i verksamhetsberättelsen och därefter under 2009 efter halva planperioden. Resultatet ska ligga till grund för kommande äldreplan.

Stadsdelsförvaltningen välkomnar det föreslagna arbetssättet med regelbunden uppföljning av både mål och strategier för måluppfyllelse. Eftersom mål och strategier är tydligt formulerade leder arbetet till lika uppföljning över staden och möjliggör kvalitetsjämförelser mellan stadens verksamheter.

Strategier för måluppfyllelse

- Äldreomsorgen ska arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen
- Den enskildes inflytande ska öka genom mångfald och valfrihet
- Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet
- Det ska finnas olika boendeformer som tillgodoser äldres skiftande behov
- Stadens hälso- och sjukvård ska ha en hög kvalitet och tillgodose äldres skiftande behov av vård och behandling
- Den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård
- Det ska finnas ett varierat utbud av stöd- och hjälpinsatser till dem som vårdar anhöriga
- Anställda inom äldreomsorgen ska ha adekvat utbildning och kompetens som svarar mot de krav som verksamheten kräver

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att avge följande yttrande:

Stockholms stads äldreplan utgör tillsammans med budgeten det främsta styrdokumentet för stadens äldreomsorg. I förvaltningens förslag kommenteras många av planens områden.

Vi vill dock ytterliga understryka följande:

Personalen är den allra viktigaste resursen för en bra och kvalitativt hög äldreomsorg.

Det gäller såväl kommunal som enskilt driven verksamhet.

Förvaltningen tar upp det faktum att alla som arbetar inom äldreomsorgen inte valt detta jobb i första hand och hellre skulle önskat annat arbete. Detta får aldrig bli en förklaring eller tas till intäkt för att inte hålla en hög kvalitet präglad av värdighet och individuellt bemötande. Detta ställer stora krav på chefer och arbetsledning, en kontinuerlig handledning och utbildningsinsatser. Att inte kunna få sitt "önskejobb" direkt är en vanlig situation för de flesta arbetstagare. Det betyder inte att man inte måste göra en bra arbetsinsats.

Anhörigvården står för en stor del av äldreomsorgen i hela Sverige. Det kan inte nog understrykas hur viktigt de som vårdar make, maka eller förälder får bra stöd. Det handlar dels om det psykologiska stöd som förvaltningen skriver om men också lika mycket ett praktiskt stöd i form av avlösning, korttidsvård, information om vart man kan vända sig och hjälp med kontakter. Det kan också handla om utbildning av olika former t ex lyft teknik mm.

Reservation anfördes av vice ordföranden Abdo Goriya (s) samt ledamöterna Jonas Ljungstedt (v), Awad Hersi (mp) samt ledamöterna Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och tjänstgörande ersättaren Azad Hassan (s), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förebyggande arbete

Samhällsplanering

Många äldre vill idag bo kvar i sina lägenheter trots betydande vårdbehov. Staden bör därför se till att de äldre flerfamiljshus som finns förses med hissar. En sådan åtgärd skulle underlätta för de äldre att bo kvar rent praktiskt med skulle också avhjälpa isolering. Nya äldreboenden som byggs ska läggas så att det finns goda allmänna kommunikationer. Gamla äldreboenden, som ex. Fristad äldreboenden, bör få tillgång till s.k. flexlinje. En god samhällsplanering ger alla goda levnadsförhållanden.

Uppsökande verksamhet

Det skulle vara värdefullt om stadsdelarna kunde göra mer uppsökande arbete tillsammans med landstinget. Detta kräver att landstinget ger det uppdraget till sina vård-

centraler, något som kunde tas upp från staden i ett större sammanhang.

Servicejänster i form av vaktmästartjänster

Den nya tjänsten med vaktmästarservice har precis kommit igång. Det är idag svårt att veta vilka konsekvenser den får för äldreomsorgen. Äldreomsorgen kräver idag mycket resurser. Det är därför viktigt att nya metoder provas för att minska behovet av traditionell äldreomsorg.

Träffpunkter för äldre/frivilligverksamhet

Det är viktigt med social samvaro. Det visar de öppna verksamheter som finns. Ett vidare samarbete med föreningar och samfund skulle kunna bidra till ännu fler träffpunkter. Många äldre vill dock inte i första hand alltid umgås med andra äldre utan vill kunna delta i samhällslivet för övrigt. Det är därför viktigt att bra kommunikationer finns så de har möjlighet att ta sig hemifrån.

Inflytande, mångfald och valfrihet

Information

Det är bra med information som är lättillgänglig för alla. Det kräver att informationen översätts till andra språk, skrivs lättläst och också finns tillgänglig på ett sådant sätt så att även döva och blindade kan ta del av den.

Kvalitet

Livskvalitet/aktiviteter och samvaro

En förändring av insatserna kring maten/matsituationen för de äldre kräver mer resurser. Det gäller dels att kunna avsätta mer tid vilket innebär fler anställda dels att den personal som arbetar inom äldreomsorgen har goda kunskaper inom området.

Kultur

Olika föreningar skulle kunna göra och vissa gör en stor insats för att sprida kultur på våra äldreboenden. Förvaltningen välkomnar flera sådana initiativ.

Metoder för kvalitetsuppföljning

Det är angeläget med väl upparbetade rutiner för avvikelshantering inom äldreomsorgen samt hantering av olika slags missförhållanden.

Stöd och hjälp i ordinärt boende och servicehus

Hemtjänst

Personalen inom hemtjänsten ställs ständigt inför nya utmaningar. Allt fler med mycket stora omvårdnadsbehov vårdas hemma. Fler äldre från andra kulturer får behov av hemtjänst. Sammantaget innebär allt detta att personalen behöver mer och annan kompetens. Idag är det inte självklart att ett nytt vårdbiträde kan laga mat. Ska denna insats utökas måste matlagningskunskaper införskaffas. Många som arbetar inom äldreomsorgen har inte valt det för att det är deras drömyrke; inte ens deras önskan; utan en möjlighet att försörja sig och få arbete i närhet av hemmet. Detta innebär att utbildningsnivån i en del fall är låg och kunskaperna i svenska språket är grunda.

Idag finns flera företag som bedriver hemtjänst med språklig eller religiös profil. Efterfrågan på utförare med språklig profil ökar.

Dagverksamheter

De dagverksamheter som idag är biståndsbedömda riktar sig till personer med demenshandikapp. De är av stor vikt för de anhöriga som avlastning. Dagverksamhet är en insatsform som medför stora kostnader, ofta jämförbara med dygnetruntomsorg. Detta beror på att de dagliga resorna blir dyra. I de fall verksamheten bedrivs inom stadsdelarna finns möjligheter att lösa kommunikationsproblemet internt och detta kan innebära ekonomiska fördelar.

Korttidsvård

För anhöriga som vårdar speciellt dementa är korttidsvård värdefull. Den ger möjlighet till välbehövlig vila som i sin tur innebär att den omvårdnadskrävande kan bo kvar hemma längre.

Korttidsvård används också för att lösa problem som uppstår när personer skrivs ut från sjukhus och har stora problem att vårdas hemma.

Förvaltningen ser positivt på möjligheten att utifrån en ny upphandling kunna köpa korttidsvård utomlands. Många som vårdar sina anhöriga har inte möjlighet att själva resa bort vilket gör att deras liv begränsas. En korttidsvistelse utomlands där de också kan åka med, men på egen bekostnad, skulle kunna vara av stort värde för dessa.

Boende för äldre

Servicehus

Det är viktigt att staden bestämmer sig för vad ett servicehus ska vara. Vilken service ska kommunen tillhandahålla där som en del av hyran? Många anhöriga "luras" av uttrycket servicehus eftersom de förleds tro att hyresgästerna får olika former av service i hyran och så är ju inte fallet. Servicehuslägenhet idag är som vilket boende som helst. En översyn av innehållet i servicehusboendena borde göras så att staden kan erbjuda likartade servicehusboenden över hela staden. För de äldre är det oftast väldigt viktigt att få bo kvar i närområdet.

Vård- och omsorgsboende

Små boenden med mycket specifika inriktningar kan få svårt att alltid ha full beläggning och måste därför ges en sådan budget att det är möjligt med tomma platser under en tid. Vissa områden i staden är mindre attraktiva som t.ex. Tensta. Trots detta måste även Tenstaborna ha möjlighet att få äldreboende i sitt område vilket redan idag innebär ekonomiska påfrestningar då servicehuset inte är fullt utnyttjat. En nedläggning av platser kan dock innebära att det inte finns möjlighet till boende i området när behovet kommer.

Stadens hälso- och sjukvård

Det är viktigt att staden tillsammans med landstinget fastställer vem som gör vad. Detta skulle innebära att det inte blir onödiga diskussioner om vem som har ansvaret i vissa frågor. När det gäller ex. hjälpmedel till personer med stort omvårdnadsbehov som skickas hem från sjukhus kan de få vänta veckor på en anpassad säng och andra hjälpmedel. En överflyttning av ansvaret för hjälpmedel till staden i de ärenden där hemtjänsten är inblandad vore önskvärt.

Samverkan med landstinget

En viktig del i att få ett fungerande samarbete är att personalen på båda sidor har kunskap om varandras uppdrag och arbete. Idag upplever vi ibland att det saknas samsyn. För äldreomsorgen är det viktigt att utgå från att åldrande inte är en sjukdom men att även äldre blir sjuka. Utgångspunkten måste alltid vara den enskilda individens behov.

Stöd till anhöriga och närstående

Det är viktigt att på olika sätt stödja de anhöriga/närstående eftersom de är en viktig resurs för den äldre. Det psykologiska stödet är viktigt för att ge möjlighet till reflektion över vad åldrande och död betyder.

Personalen

Idag har de allra flesta inom äldreomsorgen vårdutbildning. Det finns dock idag många olika utbildningar från gymnasieutbildning till kurser på ett visst antal veckor.

Med de ökade krav som ställs på personalen är dessa utbildningar egentligen inte tillräckliga. Fördjupningar inom olika områden behövs men för dessa krävs en gedigen grundkunskap vilka många saknar. Områden som behöver studeras mer är bl.a. åldrandet ur både fysisk och psykisk aspekt. I dag behöver också många vårdbiträden utbildning i enklare matlagning. Dagens vårdbiträden måste kunna dokumentera ordentligt och för många med genomgången vårdutbildning är det ändå nästan omöjligt eftersom språkkunskaperna är så grunda och ofta begränsas till det talade språket.

För att ge omvårdnadsarbetet högre status måste en ordentlig analys göras över vad som ska krävas av framtidens äldreomsorgspersonal.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut samt därutöver anföra följande:

Vi anser när det gäller klagomålshanteringen, som är en viktig del i kvalitetsarbetet, att det måste finnas centrala riktlinjer för dessa rutiner. I ett kvalitetsuppföljningssystem är klagomålshanteringen ett av många viktiga kriterier, som måste kunna jämföras över staden för att uppnå likställighet enligt kommunallagen.

Reservation anfördes gemensamt av ledamöterna Jan Forsell m.fl. (s), Birger Jeansson (mp) och Åsa Hagelstedt (v), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har tagit del av äldreförvaltningens förslag till ny äldreplan 2007-2011 och ställer sig bakom förslaget. Den fokusering på kvalitet och den enskilda individens behov och önskemål som genomsyrar äldreplanen överensstämmer enligt stadsdelsförvaltningen med allmänhetens syn på framtidens äldreomsorg.

Äldreplanen fokuserar särskilt på de äldres inflytande och delaktighet i beslut och insatser samt rättsäkerheten i handläggningsprocessen. Kundvalssystemet är en viktig fråga som betonas i äldreplanen liksom samplaneringen mellan stadsdelsnämnderna avseende vård- och omsorgsboenden.

Områden som stadsdelsförvaltningen särskilt vill framhålla som viktiga under perioden är träffpunkter för äldre i närområdet, stöd- och hjälpinsatser till anhöriga/närstående och en konkret samverkan mellan staden och landstinget.

Kommentarer till förslaget om ny äldreplan lämnas under följande rubriker:

Förebyggande arbete

Tillgängliga träffpunkter för äldre i närområdet för gemensamma aktiviteter och social samvaro är ett viktigt komplement till den lagstyrda äldreomsorgen. Behovet av träffpunkter ökar när allt fler bor kvar i den egna bostaden. Frivilligorganisationernas medverkan i aktiviteterna vid dessa mötesplatser är ett värdefullt inslag.

Stadsdelsnämndens pensionärsråd har en viktig roll i samhällsplaneringen. Ledamöterna ska med sin kompetens bevaka de äldres rättigheter och möjligheter inom stadsdelsområdet.

Inflytande, mångfald och valfrihet

En viktig förutsättning för inflytande och valfrihet är att det finns lättillgänglig information. Den muntliga och skriftliga informationen som ges till de äldre ska kompletteras med information om serviceguiden som finns på stadens hemsida. Utöver information om olika utförare inom hemtjänsten och för vård- och omsorgsboenden bör det finnas redovisningar av kvalitetsmätningar och brukarundersökningar som är genomförda inom äldreomsorgen. Kvalitetsjämförelser gör det lättare för den enskilde att välja utförare.

Stadsdelsförvaltningen föreslår att ett objektiva valsystem utarbetas för den enskilde som inte själv kan välja utförare av hemtjänst och vård- och omsorgsboende.

Stöd och hjälp i ordinärt boende och servicehus

Då framtidens äldreomsorg till stor del kommer att bedrivas inom hemtjänstens verksamhetsområde behöver stödinsatserna utvecklas med nya arbetsformer, ökad spetskompetens och ett nära samarbete med landstinget för att klara de ökade vårdbehoven. Stadsdelsförvaltningen delar kommunala pensionärsrådets uppfattning om att begreppet spetskompetens som används i äldreplanen byts ut mot specialistkompetens, som är en mera lättbegriplig benämning på personer med särskilda kunskaper inom ett område.

Boende för äldre

Enligt utrednings- och statistikkontorets (USK) befolkningsprognoser för staden minskar antalet äldre över 80 år fram till 2018 men det finns lokala skillnader i befolkningsutvecklingen. En samplanering av boendefrågor mellan stadsdelsnämnderna kommer att vara nödvändig. Alla stadsdelsnämnder kan inte bygga eller inrätta vård- och omsorgsboenden med speciella inriktningar och profiler. Av stor vikt är att framtidens boende för äldre byggs med stor flexibilitet så att de äldre har möjlighet att själva planera för sitt boende genom att bostaden i större utsträckning kan anpassas efter det individuella behovet, till exempel hygienutrymmen och köksutrustning.

Samverkan med landstinget

Ett krav på de lokala samverkansavtalen med landstinget är att avtalen är så konkreta att de ger en bra vägledning för att bedriva en god vård- och omsorg för de äldre.

Stadens hälso- och sjukvård

Stadsdelsförvaltningens erfarenhet är att den optimala läkemedelsgenomgången är när Apotekets program för läkemedelsgenomgång används. Kostnaden för denna form av läkemedelsgenomgång är hög för stadsdelsnämnderna. Stadsdelsförvaltningen föreslår en formalisering av läkemedelsgenomgångarna för att säkerställa likställigheten och att kostnadsansvaret delas lika mellan staden, landstinget och staten.

Stöd till anhöriga och närstående

För anhöriga/närstående till äldre i ordinärt boende utgör korttidsvård och dagverksamhet en viktig stödinsats. Det är angeläget att det finns korttidsvård med olika inriktningar för att kunna tillgodose skiftande behov. Äldre som har demenssjukdomar kan vara svårplacerade och stadsdelsförvaltningen föreslår att det tillskapas korttidsvård med demensinriktning. I framtiden ska stöd och avlastning, så långt möjligt, vara individanpassat och utformas i samråd med berörda parter.

Stadsdelsförvaltningen har goda erfarenheter av Södermalms anhörigcenter, ett cent-

rum för anhörigstöd och mötesplats för anhängvårdare och deras närstående, som drivs i projektform med stimulansbidrag från Länsstyrelsen. Liknande verksamheter finns inom några andra stadsdelsområden. Projektet inom Södermalm kommer att utvärderas med hjälp av Stiftelsen Stockholms läns äldrecentrum.

Personalen

Personalförsörjningen inom äldreomsorgen kommer att bli en stor fråga i framtiden. Att erbjuda personalen möjlighet till utveckling och avancemang liksom att ha en god arbetsmiljö måste prioriteras för att staden ska vara en attraktiv arbetsgivare.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att återropa Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Maj-Len Eklund (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Kenneth Rönquist (mp), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 juni 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens äldreplan ska komplettera kommunfullmäktiges budget som styrdokument för äldreomsorgen. Äldreplanen ska fänga verksamheternas huvudsakliga uppdrag och, vid sidan av den årliga budgeten, klargöra långsiktiga målsättningar, strategier och prioriterade frågor för hela planperioden. Det är därmed viktigt att äldreplanen, förutom att den anknyter till nationella mål och strategier för verksamhetsområdet, tydligt speglar stadens budgetinriktning, kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet samt stadsdelsnämndernas uppgifter enligt budgeten.

Förvaltningens uppfattning är att äldreplanen sammantaget inte speglar den tydliga prioritet valfrihetsfrågorna har i stadens budget. Äldreplanen innehåller exempelvis inte någon skrivning om det kundvalssystem för vård- och omsorgsboenden som ska införas under 2008. Den omfattande satsningen på e-utveckling som ska genomföras för att underlätta den enskildes val av utförare samt insyn och inflytande i hur tjänster utförs saknas också i äldreplanen. Äldreplanens skrivningar om servicehus och vård- och omsorgsboenden anknyter inte heller tydligt till stadens budget, exempelvis finns inte någon skrivning om kommunfullmäktiges mål att bevara servicehusen som omsorgsform. När det gäller personalens kompetensutveckling anges i budgeten att vården av demenssjuka äldre är ett viktigt område vilket inte framkommer i äldreplanen. Helhetsintrycket är att förslaget till äldreplan för 2007-2011 i hög grad liknar den gällande äldreplanen och att den inte riktigt återspeglar den inriktning för äldreomsorgen som anges i stadens budget för 2007 med inriktning 2008 och 2009.

Det är önskvärt att kopplingen mellan äldreplan och kommunfullmäktiges budget är

tydlig så att kommunfullmäktiges styrsignaler är konsekventa och underlättar stadsdelsnämndernas och förvaltningarnas arbete med mål och prioriteringar, åtaganden, arbetssätt, uppföljningar etc. Om denna anknytning inte är tydlig försvåras också den planerade uppföljningen av äldreplanen eftersom det risk i så fall föreligger för att nämndernas rapporter och uppföljningar innehåller delar som inte svarar mot äldreplanen samt att det i andra delar saknas rapportering.

I övrigt vill förvaltningen framhålla att det vore bra om äldreplanen under de olika avsnitten och rubrikerna tydligare kunde anknyta till stadens äldreomsorgs uppföljningar och samlade erfarenheter så att planen kan uppfattas och fungera som ett "levande" dokument av betydelse. Det skulle också vara positivt om äldreplanen i högre grad kunde anknyta till övergripande utvecklingstendenser inom äldreomsorgen samt svensk och internationell forskning på området.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att godkänna och överlämna Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes gemensamt av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget till ny äldreplan är väl genomarbetat och har ett innehåll som förvaltningen ställer sig bakom.

Det av kommunfullmäktige beslutade resursfördelningssystemet är till största del baserat på de demografiska förutsättningarna. Östermalm har ett vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna, vilket innebär att verksamheterna måste anpassas, både till volym och innehåll.

Alla stadens servicehus och vård- och omsorgsboenden ska betraktas som en gemensam resurs. Förvaltningen instämmer helt i vikten av samplanering mellan stadsdelsnämnderna - särskilt inom det område för boendeplanering som Östermalm tillhör (Norrmalm, Kungsholmen, Östermalm, Södermalm).

I förväntansbilden hos de äldre som ansöker om ett boende finns ofta oklarheter om vad ett särskilt boende innebär. Förvaltningen anser att det är positivt att skillnaderna i de olika boendeformerna har förtydligats.

Korttidsvård utgör en viktig insats för äldre i eget boende. Förvaltningen anser att det är positivt att det inom korttidsvården ska finna särskilda enheter för personer med minnesproblematik.

I äldreplanen betonas att en de viktigaste kvalitetsaspekterna är medarbetarnas kompetens. Förvaltningen instämmer till fullo i att kompetens och motivation är grunden för ett bra vårdarbete. En kvalitativt god äldreomsorg förutsätter tillgång dels till personal med adekvat grundutbildning och dels tillgång till kontinuerlig fortbildning.

Vårdpersonal behöver ha möjlighet att specialisera sig inom olika områden exempelvis demenssjukdom. Även legitimerad personal måste kontinuerligt uppdatera, utveckla och fördjupa sin kompetens.

Förvaltningen ser positivt på att äldreplanen förtydligar att det inom staden ska finnas någon form av anhörigkonsulenter. Stöd till anhöriga och närstående är en mycket viktig uppgift. Förvaltningen vill lyfta fram utbildning av anhörigombud och avlösare inom hemtjänsten som ett led i en kvalitetsutveckling av stödet till närstående.

Förvaltningen anser att det är positivt med stadens gemensamma kvalitetsuppföljningssystem. Det skapar en enhetlighet och tydlighet om verksamhetens kvalitet. Det kommer att bli enklare för medborgaren att välja exempelvis boende när samtliga uppföljningar finns att tillgå på webben.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd gjorde vid sitt extra sammanträde den 20 april 2007 följande uttalande:

Den nu gällande planen, som det nya förslaget avser att ersätta, heter "Stockholms stads äldreomsorgsplan år 2006-2010". Den nya planen kallas "äldreplan". Det låter löftesrikt, men KPR konstaterar att den fortfarande gäller uteslutande äldreomsorg. En äldreplan i egentlig mening borde enligt KPR:s mening handla också om övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden (tillgänglighet, kommunikationer, kommersiell och offentlig service etc).

Om äldrepolitiken har enigheten mellan de politiska partierna i staden under årens lopp varit relativt stor. Inte heller i det nu remitterade förslaget kan vi se några större kursändringar. Detta borde göra det lättare för de äldre och deras företrädare, bland andra pensionärsorganisationerna, att få gehör för sina synpunkter och önskemål.

Det är naturligt att en ny majoritet vill markera vissa politiskt motiverade linjer. Det är inte KPR:s sak att ifrågasätta dessa. I våra kommentarer begränsar vi oss till punkter som vi anser särskilt viktiga för Stockholms många äldre invånare. Om den nu gällande planen yttrade sig KPR i enighet 2005-03-31. (Dessutom hade KPR då fått tillfälle att lägga synpunkter under arbetet med planen.) Några av våra då framförda synpunkter är fortfarande aktuella.

Kommentarer och synpunkter (sida för sida)

Ekonomiska förutsättningar (s 6)

I detta avsnitt står: "Ett vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna innebär att verksamheterna måste anpassas, både till volym och till innehåll." Enligt KPR:s uppfattning får inte tillfälliga svackor i befolkningskurvan föranleda nedrustning inom äldreomsorgen; i stället bör tillfället utnyttjas för att höja kvaliteten. Detta bör klargöras i äldreplanen.

Servicetjänster i form av vaktmästarservice (s 8)

KPR uttalade sig i detta ärende vid sitt sammanträde 2007-04-12 (se protokollet § 10). Vi vidhåller med eftertryck vårt krav att den nedre åldersgränsen skall vara 67 år. "Alla kommuninvånare" måste givetvis innebära även dem som har hemtjänst.

Träffpunkter för äldre (s 8)

Denna fråga har KPR uppmärksammat vid flera tidigare tillfällen. Vi vill nu understryka att träffpunkterna måste vara tillgängliga och nåbara inte bara för äldre i servicehus utan också för dem som bor i vanliga bostäder. Vidare: staden måste ta det grundläggande ansvaret för att aktiviteter erbjuds vid dessa mötesplatser. Frivilligorganisationernas medverkan ska ses som ett komplement, så som planen också anger i det följande avsnittet Frivilligverksamheter.

Den enskildes inflytande ska öka genom mångfald och valfrihet (s 9)

Ökad valfrihet välkomnar vi givetvis med entusiasm — frihet att välja är den grundläggande förutsättningen för en god äldreomsorg. Valfriheten måste i första hand avse rätten att få sina önskemål om boende och hemtjänst tillgodosedda, i andra hand makten över innehållet i och utförandet av de beviljade tjänsterna.

Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet (s 10)

Detta mål är självklart och okontroversiellt. Problemet är att definiera vad som menas med kvalitet. Äldre, liksom andra människor, har olika värderingar och preferenser. Det är bra att planen gör ett försök att beskriva några viktiga indikatorer på kvalitet. Men det är på verksamhetsnivån som kvaliteten ska växa fram, i samspelet mellan den äldre och dem som ger henne vård och service.

I avsnittets andra stycke heter det: ”Alla, oavsett var i staden de bor, har rätt till *lika* bedömning [vår kursivering]”. Ordet ”lika” bör utbytas mot ”likvärdig”. ”Lika” kan antyda en schablonmässig, hårt regelstyrd biståndsbedömning. I själva verket bör den enskilda biståndshandläggarens självständiga bedömning vara en sorts garanti för att den äldres individuella behov verkligen beaktas.

Kultur (s 11)

KPR noterar med tillfredsställelse att ämnet kultur finns med även i det här förslaget, om än i lite kortare form än i gällande plan. Kultur ”ska ges stort utrymme i äldreomsorgen”, heter det faktiskt. Denna korta mening gäller det för alla ansvariga att förverkliga. För ett antal år sedan var ”Kultur i vården” ett slagord med innehåll. KPR vill att det ska bli så igen. Men då krävs bättre förutsättningar. KPR föreslår att följande mening ska läggas till sist i kulturstycket:

”Staden ska svara för att lämpliga lokaler finns tillgängliga på dagtid för kulturella arrangemang och för de äldres egna kulturella aktiviteter.”

Hemtjänst (s 13-14)

Modeordet ”spetskompetens” bör bytas ut mot ”specialkompetens” i rubrik och text.

Boende för äldre, Servicehus, Seniorboende (s 15)

I stycket om servicehus heter det: ”Behovet av servicehusboende skall grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes upplevelse av otrygghet särskilt ska beaktas.” Detta är en bjudande formulering. Här visar praxis tyvärr på många upprörande exempel, där en gammal, mycket bräcklig och orolig person nekats rätt till bostad på servicehus. KPR förutsätter att äldreplanen och dess tillämpning gör sådana biståndsbedömningar omöjliga i fortsättningen.

KPR har under de senaste åren vid många tillfällen uttalat sig om boendefrågorna, framför allt i samband med omvandlingen av servicehus till seniorboende med hyresrätt. Vi upprepar ett av våra tidigare krav och föreslår att följande mening läggs till sist i stycket Seniorboende:

”För seniorboendet i d servicehus ska staden, i samråd med fastighetsägaren, ställa

krav på minimistandard i fråga om bland annat service, bemanning och gemensamma lokaler.”

Nya tankar om boende för äldre kan förhoppningsvis hämtas från den statliga s k seniorboudredningens kommande förslag.

Samverkan med landstinget (s 17-18)

I det fjärde (sista)stycket bör före den sista meningen (”Närvårdscentraler...”) följande mening inskjutas:

”Det är viktigt att lokala avtal är så konkreta att de ger god vägledning för den gemensamt bedrivna omsorgen om de gamla.”

Personalen (s 18-19)

Sist i fjärde stycket bör följande mening tilläggas:

”För att en chef ska kunna utveckla ett gott ledarskap krävs att ansvarsområdet har rimlig omfattning.”

Under detta avsnitt — eller i ett särskilt — borde ett stycke infogas som handlar om arbetsorganisationen. Den måste bli mer flexibel och bättre anpassad till de äldres vanor och dygnsrytm.

Slutord

KPR anser att den föreslagna planen är i stora delar bra. Om den verkligen får genomslag i alla delar av stadens verksamheter skulle flera brister i dagens äldreomsorg kunna avhjälpas. Men aldrig så välformulerade centrala styrdokument kan bara bli effektiva om efterlevnaden följs upp och kontrolleras.

RESERVATIONER M.M.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Leif Rönngren (s) enligt följande:

Vice ordföranden Leif Rönngren (s) föreslår

- att med beaktande av KPR:s synpunkter godkänna förvaltningens förslag till beslut
- att förvaltningen uppdras att löpande följa upp andelen utbildad och utbildad personal inom äldreomsorgen
- samt att därutöver anför följande:

Vi anser att den framtagna äldreplanen på det stora hela är bra men instämmer med KPR att en äldreplan i egentlig mening borde handla också om övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden (såsom tillgänglighet, kommunikationer, kommersiell och offentlig service etc).

Av stor vikt är träffpunkter för äldre. Många äldre bor ensamma kvar i den egna bostaden och det gör att det finns ett behov av mötesplatser. Alla stadsdelar ska därför ha träffpunkter för äldre. Träffpunkterna kan innehålla olika aktiviteter såsom sång och musik, bridgespel, friskvård, IT- eller språkkurser, möjlighet till gemensamma måltider eller bara vara öppet för samvaro. Det är viktigt att träffpunkterna är tillgängliga för alla och att det är staden som måste ta det grundläggande ansvaret för att aktiviteter erbjuds vid dessa mötesplatser. Frivilligorganisationernas medverkan ska ses som ett komplement till stadens verksamhet.

Vi håller med KPR om att det i planen bör stå med att staden ska svara för att lämpliga lokaler finns tillgängliga på dagtid för kulturella arrangemang och för de äldres egna kulturella aktiviteter.

Samverkan med landstinget tycker vi är ett område som bör få större tyngd eftersom det är så oerhört angeläget för att omsorgen ska fungera tillfredsställande.

Vi anser att uppföljningen av planen är väldigt viktig.

Det är viktigt att följa andelen utbildad och utbildad personal inom äldreomsorgen och vi vill därför ge förvaltningen i uppdrag att kontinuerligt följa upp detta.

Reservation anfördes av ledamoten Margareta Johansson (v) enligt följande:

Ledamoten Margareta Johansson (v) föreslår att äldrenämnden avslår förslaget till ny äldreplan 2007-2011 med hänvisning till att nuvarande plan framtagen av s, v och mp ska fortsätta att gälla.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Eivor Karlsson (mp) enligt följande:

Ambitionen med äldreplanen är goda och framsteg görs men kompletteringar behövs. Äldreplanen borde också innefatta övriga områden i stadens politik som är viktiga för äldre. Till exempel kommunikationer, tillgänglighet, offentlig service m.m.

Ekonomiska förutsättningar (s 6)

I första stycket står: *Ett vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna innebär att verksamheterna måste anpassas, både till volym och storlek.* Det är viktigt att ha en god framförhållning så att ett tillfälligt vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna inte leder till nedrustning inom äldreomsorgen.

Träffpunkterna (s 8)

Träffpunkterna är viktiga för att höja livskvaliteten för de äldre. Lokalerna måste vara lätta att nå med allmänna kommunikationer såväl som med rullstol eller rollator. Samt tillgängliga för såväl personer i eget boende som på servicehus. Aktiviteter bör erbjudas vid dessa mötesplatser, Under sommartid bl a utflykter.

Äldreplanen ska präglas av god kvalitet (s 10)

I andra stycket står: *Äldreomsorgen ska präglas av personligt inflytande, individualisering, trygghet och respekt. Alla, oavsett var i staden de bor, har rätt till lika bedömning.* Ordet ”lika” bör ersättas med likvärdig. ”Lika” kan antyda en schablonmässig, hårt regelstyrd biståndsbedömning.

Korttidsboende (s 14)

Socialstyrelsen har granskat hälso- och sjukvårdsinsatserna i 12 korttidsboenden medan länsstyrelsen har fokuserat på boendenas insatser i form av vård och omsorg och granskat 11 korttidsboende våren 2006. Vid granskningen fanns brister som måste åtgärdas.

Boende för äldre, Servicehus, Vård och omsorgsboende (s14-15)

På sid 15 står under servicehus: *När de insatser som kan ges i hemmet inte är tillräckliga, ska den enskilde kunna erbjudas ett boende som kan tillgodose kraven på en högre grad av omsorg (...)* Behovet av servicehusboende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes upplevelse av otrygghet särskilt ska beaktas. Som KPR har påpekat är det en vag formulering. När en gammal och skröplig person anses ”för pigg” och nekas möjlighet till bostad på servicehus eller särskilt boende ger denna formulering inget starkt stöd.

God framförhållning innebär att tidigare servicehus som omvandlats till seniorboenden åter blir servicehus i takt med att de boende blir äldre.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Karin Hanqvist m.fl. (s), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp) enligt följande:

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det skulle därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. Vi är exempelvis överens om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, vikten av utevistelse och god kost för de äldre, behovet av anhörigkonsulenter samt friskvård för medarbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Dessa skiljelinjer hade kunnat skrivas in i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Det är sorgligt för stockholmarna att de borgerliga partierna till varje pris vill "sätta sin prägel" på äldreomsorgen. De väljer därför att göra om planen och öka administrationen både centralt och lokalt, istället för att satsa alla resurser på att öka kvaliteten för de äldre. Med tanke på att förslaget till ny äldreplan faktiskt betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det ännu mer förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan.

Vi tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med andras pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är tvärtom den bästa garanten för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Vi vill också framhålla att frivilligorganisationernas insatser är oerhört viktiga som komplement till kommunens verksamhet och ska stödjas med ekonomiska bidrag och lokaler, men att de aldrig kan och ska överta ansvaret för välfärden.

I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att de anställda ska ha hög kompetens, medan den nya planen bara säger att de anställda ska ha adekvat utbildning. Det är förståeligt att ambitionerna skrivs ner, eftersom man inte har resurser att satsa på kompetensutveckling i den unika omfattning som vi gjorde med Kompetensfonden. Vi vänder oss också emot att de borgerliga partierna tagit bort skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna inom äldreomsorgen ska kunna utöva ett gott ledarskap. Vi skulle även vilja tillföra ett avsnitt om vikten av förkortad

arbetstid inom äldreomsorgen för att medarbetarna ska kunna få en god arbetsmiljö och därigenom kunna ge våra äldre en god vård och omsorg.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter. Vi skulle också vilja tillföra ett avsnitt om förenklad biståndsbedömning för att frigöra resurser till rådgivande och uppsökande arbete. I remissen finns inga förklaringar till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort, vilket är ett tillräckligt skäl att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Genom att tala tyst om biståndshandläggningen osynliggörs det stora behovet av att tillämpa ett genusperspektiv i äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen framgår ”Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation.”

Ingen av dessa skrivningar om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten, eftersom så många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva på ålderns höst får insatser från äldreomsorgen. Detta är ett andra och mycket starkt skäl till att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Ett tredje frågetecken rör diskriminering. I nu gällande plan finns ett stycke om ”Äldre – inte en homogen grupp” som påtalar vikten av att ”Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integriteten.” I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl att lyfta fram vissa diskrimineringsgrunder. Samma osynliggörande finns inom personalområdet.

Vi vill till skillnad från de borgerliga partierna att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 år som anges i det nya förslaget till äldreplan. Det är också en stor brist att ambitionsnivåerna för senior- boendena har dragits ner, bland annat har man strukit att merparten av stadens seniorboenden har tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha minst en lokal i huset eller i närheten. Kulturen som en del av äldreomsorgen har tonats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget. Det finns också oklarheter om kvar- boendepincipen fortfarande ska gälla på servicehusen.

De borgerliga partierna föreslår att de äldre ska ha rätt att välja boende som certifierats eller upphandlats av staden oavsett om det ligger utanför det egna stadsdelsområdet. Förslaget är oklart eftersom det inte framgår vad som gäller för kommunala boenden. Med tanke på konkurrensprincipen är svaret givet: alla kommunala boenden ska upphandlas, men var finns då valfriheten för de som vill bo kommunalt? I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende. I förslaget till nya riktlinjer som stoppades av de borgerliga partierna framgår av borgarrådets synpunkter att äldre ska ha rätt att välja vård- och omsorgsboende med hemtjänst i den stadsdel man önskar.

Vi menar att nu gällande äldreomsorgsplan och vårt förslag till riktlinjer var ärligare, eftersom förslagen var anpassade till de resurser som fanns. De borgerliga partierna

utställer stora löften om garantier utan att koppla på resurser. En boendegaranti värd namnet och rätten att köa till boende förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre verkligen kan få det boende de önskar inom en rimlig tid. Det förutsätter att det finns kvar kommunala boenden som alternativ. Vi är för att äldre exempelvis ska kunna välja att bo nära sina barn eller vänner men vet också från skolvalet att valfrihet starkt gynnar de välutbildade. Verklig valfrihet inom äldreomsorgen förutsätter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om man kan tala för sig eller sina anhöriga. Inga sådana garantier ges i den nya äldreplanen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s) och ledamoten Rosa Lundmark (v) enligt följande:

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det skulle därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. Vi är exempelvis överens om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, vikten av utevistelse och god kost för de äldre, behovet av anhörigkonsulenter samt friskvård för medarbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Dessa skiljelinjer hade kunnat skrivas in i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Det är sorgligt för stockholmarna att de borgerliga partierna till varje pris vill "sätta sin prägel" på äldreomsorgen. De väljer därför att göra om planen och öka administrationen både centralt och lokalt, istället för att satsa alla resurser på att öka kvaliteten för de äldre. Med tanke på att förslaget till ny äldreplan faktiskt betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det ännu mer förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan.

Vi vill i detta sammanhang även instämma i förvaltningens synpunkter om att resursfördelningssystemet bör ses över för att motsvara de högre kostnader som stadsdelsnämnder med omfattande äldreomsorg har. Självklart delar vi också uppfattningen att ökad kvalitet inom äldreomsorgen förutsätter ekonomisk kompensation utöver kostnads- och löneökningarna.

Vi tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med andras pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är tvärtom den bästa garanten för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Vi vill också framhålla att frivilligorganisationernas insatser är oerhört viktiga som komplement till kommunens verksamhet och ska stödjas med ekonomiska bidrag och lokaler, men att de aldrig kan och ska överta ansvaret för välfärden.

I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att de anställda ska ha hög kompetens, medan den nya planen bara säger att de anställda ska ha adekvat utbildning. Det är förståeligt att ambitionerna skrivs ner, eftersom man inte har resurser att satsa på kompetensutveckling i den unika omfattning som vi gjorde med Kompetensfonden. Vi vänder oss också emot att de borgerliga partierna tagit bort skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna inom äldreomsorgen ska kunna utöva ett gott ledarskap. Vi skulle även vilja tillföra ett avsnitt om vikten av förkortad arbetstid inom äldreomsorgen för att medarbetarna ska kunna få en god arbetsmiljö och därigenom kunna ge våra äldre en god vård och omsorg.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter. Vi skulle också vilja tillföra ett avsnitt om förenklad biståndsbedömning för att frigöra resurser till rådgivande och uppsökande arbete. I remissen finns inga förklaringar till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort, vilket är ett tillräckligt skäl att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Genom att tala tyst om biståndshandläggningen osynliggörs det stora behovet av att tillämpa ett genusperspektiv i äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen framgår ”Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation.”

Ingen av dessa skrivningar om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten, eftersom så många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva på ålderns höst får insatser från äldreomsorgen. Detta är ett andra och mycket starkt skäl till att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Ett tredje frågetecken rör diskriminering. I nu gällande plan finns ett stycke om ”Äldre – inte en homogen grupp” som påtalar vikten av att ”Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integriteten.” I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl att lyfta fram vissa diskrimineringsgrunder. Samma osynliggörande finns inom personalområdet.

Vi vill till skillnad från de borgerliga partierna att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 år som anges i det nya förslaget till äldreplan. Det är också en stor brist att ambitionsnivåerna för seniorboendena har dragits ner, bland annat har man strukit att merparten av stadens seniorboenden har tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha minst en lokal i huset eller i närheten. Kulturen

som en del av äldreomsorgen har tonats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget. Det finns också oklarheter om kvarboendeprincipen fortfarande ska gälla på servicehusen.

De borgerliga partierna föreslår att de äldre ska ha rätt att välja boende som certifierats eller upphandlats av staden oavsett om det ligger utanför det egna stadsdelsområdet. För det första har stadens juridiska avdelning konstaterat att ett auktorisationsförfarande sannolikt inte skulle klara en rättslig prövning. Förslaget är också oklart eftersom det inte framgår vad som gäller för kommunala boenden. Med tanke på konkurrenspolicyn är svaret givet: alla kommunala boenden ska upphandlas, men var finns då valfriheten för de som vill bo kommunalt? I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende. I förslaget till nya riktlinjer som stoppades av de borgerliga partierna framgår av borgarrådets synpunkter att äldre ska ha rätt att välja vård- och omsorgsboende med hemtjänst i den stadsdel man önskar.

Vi menar att nu gällande äldreomsorgsplan och vårt förslag till riktlinjer var ärligare, eftersom förslagen var anpassade till de resurser som fanns. De borgerliga partierna utställer stora löften om garantier utan att koppla på resurser. En boendegaranti värd namnet och rätten att köa till boende förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre verkligen kan få det boende de önskar inom en rimlig tid. Det förutsätter att det finns kvar kommunala boenden som alternativ. Vi är för att äldre exempelvis ska kunna välja att bo nära sina barn eller vänner men vet också från skolvalet att valfrihet starkt gynnar de välutbildade. Verkligen valfrihet inom äldreomsorgen förutsätter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om man kan tala för sig eller sina anhöriga. Inga sådana garantier ges i den nya äldreplanen.'

Reservation anfördes av ledamoten Jonas Eklund (mp) enligt följande:

Den befintliga äldreomsorgsplanen för perioden 2006–2010 fortsätter att gälla.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Carita Stenbacka Tenezakis (v) enligt följande:

- att delvis bifalla förvaltningens förslag till yttrande över remissen om äldreplan
- att därutöver framföra följande:

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det skulle därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. Vi är exempelvis överens om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, vikten av utevistelse och god kost för de äldre, behovet av anhörigkonsulenter samt friskvård för medarbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbe-

tarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Dessa skiljelinjer hade kunnat skrivas in i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Vänsterpartiet tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med om att bygga upp säljs ut till underpris till en eller flera personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med andras pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är tvärtom den bästa garanten för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag. Vi vill också framhålla att frivilligorganisationernas insatser är oerhört viktiga som komplement till kommunens verksamhet och ska stödjas med ekonomiska bidrag och lokaler, men att de aldrig kan och ska överta ansvaret för välfärden.

I den nya planen vänder vi oss emot att de borgerliga partierna tagit bort skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna inom äldreomsorgen ska kunna utöva ett gott ledarskap. Vi skulle även vilja tillföra ett avsnitt om vikten av förkortad arbetstid inom äldreomsorgen för att medarbetarna ska kunna få en god arbetsmiljö och därigenom kunna ge våra äldre en god vård och omsorg.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter. Vi skulle vilja tillföra ett avsnitt om förenklad biståndsbedömning för att frigöra resurser till rådgivande och uppsökande arbete. I remissen finns inga förklaringar till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort, vilket är ett tillräckligt skäl att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Det finns ett stort behov av att tillämpa ett genusperspektiv inom äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen framgår: "Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt." Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation. Ingen av dessa skrivningar om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten, eftersom så många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva på ålderns höst får insatser från äldreomsorgen. Detta är ett andra och mycket starkt skäl till att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Ett tredje frågetecken rör diskriminering. I nu gällande plan finns ett stycke om "Äldre – inte en homogen grupp" som påtalar vikten av att "Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integritet". I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl för att lyfta fram vissa diskrimineringsgrunder. Samma osynliggörande finns inom personalområdet.

Vi vill att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 år som anges i det nya förslaget till äldreplan. Det är också en stor brist att ambitionsnivåerna för seniorboendena har dragits ner, bland annat har man strukit att merparten av stadens seniorboenden har tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha minst en lokal i huset eller i närheten. Kulturen som en del av äldreomsorgen har to-nats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget. Det finns också oklarheter om kvarboendepincipen fortfarande ska gälla på servicehusen.

I förslaget till äldreplan föreslås att de äldre ska ha rätt att välja boende som certifie-rats eller upphandlats av staden oavsett om det ligger utanför det egna stadsdelsområ-det. Förslaget är oklart eftersom det inte framgår vad som gäller för kommunala boen-den. Med tanke på konkurrenspolicyn är svaret givet: alla kommunala boenden ska upphandlas, men var finns då valfriheten för de som vill bo kommunalt? I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende.

I nu gällande äldreomsorgsplan var förslagen anpassade till de resurser som fanns. En boendegaranti värd namnet och rätten att köa till boende förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre verkligen kan få det boende de önskar inom en rimlig tid. Det förutsätter att kommunala boenden finns kvar som alternativ. Vi stödjer att äldre exempelvis ska kunna välja boende nära barn, anhöriga eller vänner men vet också att valfrihet gynnar välutbildade. Verklig valfrihet inom äldreomsorgen förutsät-ter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om de eller deras anhöriga kan tala för sig

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), till vilken leda-mot Leif Larsson (v) och ledamot Tomas Melin (mp) anslöt sig, enligt följande:

Vi anser att den framtagna planen på det stora hela är bra men instämmer i lokala pensionärsrådets uppfattning att i det fortsatta arbetet inarbeta de synpunkter som framkommit i kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) att äldreplanen även borde handla om stadens övriga verksamhetsområden, t ex tillgänglighet, kommunikation, kommunal offentlig service.

Vi vill betona vikten av att det finns träffpunkter för äldre. Många äldre bor en-samma kvar hemma i den egna bostaden och det ökar behovet av mötesplatser.

Träffpunkterna ska vara tillgängliga för alla och stadsdelen och därmed staden måste ha det grundläggande ansvaret för att aktiviteter kan erbjudas. Sådana aktiviteter kan exempelvis vara, sång, musik, teater, friskvård, IT- och språkkurser, möjligheter att inta gemensamma måltider, bridge- och boulespel eller bara för samvaro.

Frivilligverksamheterna ska ses som ett komplement till stadens verksamheter.

Bra lokaler och mötesplatser ska finnas tillgängliga under dagtid för dessa aktivite-ter.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är den bästa garanten för att de äldre i vår stad ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden.

I nu gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbeslut och dess betydelse för rättsäkerheten för äldre vilket saknas i det nya förslaget, vilket är anmärkningsvärt. Det finns ingen förklaring varför detta är borttaget.

Vi vill vidare till skillnad från de borgerliga partierna att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 som skrivs i förslaget.

Samverkan med landstinget är en förutsättning för att de äldre ska kunna få en sammanhängande bra vård och omsorg. Det långtgående samarbete som startades under förra mandatperioden har stannat upp i och med maktskiftet och måste med det snaraste återupptas och vidareutvecklas. Det handlar till stor del om trygghet och kontinuitet för de äldre.

Till sist anser vi att planer och riktlinjer måste ha en därtill anpassad budget med stor prognossäkerhet för att kunna realiseras och vi förutsätter att budget 2008 får ett kraftigt ökat anslag för äldreomsorgen istället för skattesänkningar.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp) enligt följande:

Ambitionerna med äldreomsorgsplanen är goda och framsteg görs men det behövs kompletteringar:

Äldreplanen borde också innefatta övriga områden i stadens politik som är viktiga för äldre, t.ex. kommunikationer, tillgänglighet, offentlig service, kultur m.m.

Det är viktigt att ha en god framförhållning så att ett vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna inte leder till nedrustning inom äldreomsorgen

Träffpunkterna är viktiga för att höja livskvaliteten för de äldre. Lokalerna måste vara lätta att nå med allmänna kommunikationer såväl med rullstol som med rollator. De bör vara tillgängliga för personer i eget boende och i servicehus. Aktiviteter bör erbjudas vid dessa mötesplatser, under sommartid t.ex. utflykter.

Man bör undvika en schablonmässig, hårt regelstyrd biståndsbedömning och istället sträva efter en likvärdig bedömning

I förslaget står att "Behovet av servicehusboende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes upplevelse av otrygghet särskilt ska beaktas". Detta är en vag formulering som inte ger tillräckligt stöd till en person som anses för pigg och nekas möjlighet till bostad i servicehus eller särskilt boende.

Rätten till fixartjänster bör gälla från 67 års ålder

Ett genusperspektiv saknas i äldreplanen när det gäller villkoren i äldreomsorgen för män respektive för kvinnor som brukare och som personal.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (v), enligt följande:

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs i januari 2006 och överensstämmer till stora delar med det nya förslaget. Det råder politisk enighet om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, om vikten av utevistelse, om god kost för de äldre, om behovet av anhängigkonsulenter samt om friskvård för medarbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen av verksamhetsdriften men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Med tanke på att förslaget till

ny äldreplan betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan.

Vi tar helt avstånd från att staden ska stimulera anställda som vill ”avknoppa” verksamheter. Vår äldreomsorg säljs då ut till underpris till en enda eller några få personer som råkar vara anställda just då. Anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med våra gemensamma pengar. De äldre gynnas inte av att kommunen avvecklar den egna äldreomsorgen. En väl utbyggd kommunal äldreomsorg är den bästa garanten för att de äldre ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag. Dessutom är risken överhängande att de stora vårdbolagen senare köper upp de små avknoppade företagen.

Frivilligorganisationernas insatser är viktiga som komplement till kommunens verksamhet och ska stödjas med ekonomiska bidrag och lokaler, men de varken kan eller ska överta ansvaret för välfärden.

I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att de anställda ska ha hög kompetens, medan den nya planen säger att de anställda ska ha adekvat utbildning. Det är en nedskrivning av ambitionsnivån. Staden har inte resurser att satsa på kompetensutveckling i den unika omfattning som man gjorde under Kompetensfondens tid.

Vi vänder oss emot borttagningen av skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna ska kunna utöva ett gott ledarskap. Det behöver även tillföras ett avsnitt om vikten av förkortad arbetstid för att medarbetarna ska kunna få en god arbetsmiljö och därigenom kunna ge våra äldre en god vård och omsorg.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och om deras betydelse för rättsäkerheten. Detta saknas i det nya förslaget, vilket är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för insatserna. Det finns ingen förklaring till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort men ett sådant stycke måste tillföras.

Det behöver också tillföras ett avsnitt om förenklad biståndsbedömning för alla över 75 år för att frigöra resurser till rådgivande och uppsökande arbete bland de äldre.

Det finns ett behov av att tillämpa ett genusperspektiv i äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen står bl.a.: ”Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation.” Ingen skrivning om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten. Många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och får själva på ålderns höst insatser från äldreomsorgen.

I nu gällande plan finns ett stycke om ”Äldre – inte en homogen grupp” som påtalar vikten av att ”Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integritet.” I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl att lyfta fram vissa diskrimineringsgrunder. Samma osynliggörande av diskrimineringsproblematiken finns inom personalområdet.

Andra brister i förslaget är följande:

- Fixartjänsten för de äldre bör gälla från 67 år och inte från 75 år som enligt förslaget.
- Ambitionsnivåerna för seniorboendena har dragits ner, bland annat har man strukit att merparten av stadens seniorboenden ska ha tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha minst en lokal i huset eller i närheten.
- Kulturen som en del av äldreomsorgen har tonats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget.
- Det finns också oklarheter om kvarboendep principen fortfarande ska gälla på servicehusen.

De äldre ska enligt förslaget ha rätt att välja boende som certifierats eller upphandlats av staden oavsett om det ligger utanför det egna stadsdelsområdet. Alla kommunala boenden ska upphandlas, men var finns då valfriheten för de som vill bo kommunalt? Redan i nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende.

För att äldreomsorgsplanen ska kunna verkställas måste det skjutas till resurser. En boendegaranti värd namnet förutsätter tillräckligt med platser så att äldre kan få det boende de önskar inom en rimlig tid. Det förutsätter att kommunala boenden finns kvar som alternativ. Verklig valfrihet inom äldreomsorgen förutsätter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om man kan tala för sig eller sina anhöriga. Inga sådana garantier ges i den nya äldreplanen.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (v) enligt följande:

Vi tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att - stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är den bästa garanten för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Frivilligorganisationerna är som ordet anger frivilliga och kan få ekonomiskt bidrag och tillgång till lokaler. Men det är viktigt att alltid påpeka att det är kommunen som har ansvaret för äldreomsorgen. Vi hoppas att vi har lämnat tiden med nådegåvor bakom oss och att vi nu lever i ett samhälle med social rättvisa och solidaritet från unga arbetsföra att genom skattemedel till stat och kommun ta hand om de äldre som har byggt upp vårt samhälle.

Särskilt uttalande gjordes av Lars Arell (s), med stöd av ledamoten Yildiz Kafkas (mp), enligt följande:

Äldreplanen är i stort sett bra. Förutom att tillgodose äldres behov av vård och omsorg ska äldreomsorgen också arbeta förebyggande och aktivt delta i samhällsplaneringen.

Många äldre känner sig ensamma och önskar mer kontakt. Allt fler äldre bor kvar i den egna bostaden och därför ökar behovet av träffpunkter för samvaro och gemensamma aktiviteter. Det finns en stor andel äldre med mycket begränsade sociala nätverk varför det är viktigt att varje stadsdel på olika sätt stimulerar tillkomsten av öppna verksamheter för social samvaro och aktiviteter. Dessa sociala aktiviteter kan bedrivas av eller i samverkan med frivilligverksamheter och pensionärsorganisationer.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation av vice ordförande Abebe Hailu (s) samt Jakob Dencker (mp) enligt följande:

Föreslår att med beaktande av pensionärsrådets synpunkter godkänna förvaltningens förslag till beslut samt att därutöver anför följande;

Det är av stor vikt att det finns träffpunkter för äldre i stadsdelarna. De kan innehålla olika typer av aktiviteter efter de äldres önskemål. Träffpunkterna måste vara tillgängliga för alla och det är viktigt att det är staden som tar det grundläggande ansvaret för att aktiviteter erbjuds. Frivilligorganisationernas medverkan ska ses som ett välkommet komplement till stadens verksamhet.

Samverkan med landstinget är ett område som bör få större tyngd eftersom det är så oerhört angeläget för att omsorgen ska fungera tillfredsställande.

Uppföljning av planen är mycket viktig. Bl a är det väsentligt att följa andelen utbildad och utbildad personal inom äldreomsorgen, varför ett uppdrag om kontinuerlig uppföljning bör ges.

Reservation anfördes av Gunilla Bhur (v) enligt följande:

Föreslår att delvis bifalla förvaltningens förslag till yttrande över remissen om äldreplan samt att därutöver anför;

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det skulle därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. Vi är exempelvis överens om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, vikten av utevistelse och god kost för de äldre, behovet av anhörigkonsulenter samt friskvård för medarbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Dessa skiljelinjer hade kunnat skrivas in i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Det är sorgligt för stockholmarna att de borgerliga partierna till varje pris vill "sätta sin prägel" på äldreomsorgen. De väljer därför att göra om planen och öka administrationen både centralt och lokalt, istället för att satsa alla resurser på att öka kvaliteten för de äldre. Med tanke på att förslaget till ny äldreplan faktiskt betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det ännu mer förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan.

Vi tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med andras pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är tvärtom den bästa garanten för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Särskilt uttalande gjordes av Jakob Dencker (mp) enligt följande:

Det bör framgå tydligare vilken grad av funktionsnedsättning som ska krävas för att få en biståndsinsats. Maten som serveras i äldreboenden ska i möjlig utsträckning vara ekologisk, t ex KRAV-märkt. Pensionärsrådet varnar för att privatisering inom ramen för kundvalssystem kan medföra risker. Pensionärsrådets synpunkter ska tas i beaktande vid framtagande av äldreplanen. Det gäller synpunkter både från de lokala och de centrala pensionärsråden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes gemensamt av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) enligt följande:

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som i december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. De hade kunnat formuleras i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande. Då man i förslaget till ny äldreplan betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan. Istället väljer alliansen att öka administrationen både centralt och lokalt, i stället för att satsa alla resurser på att öka kvaliteten för de äldre.

Alliansens tydligaste avtryck i det nya förslaget handlar om att "avknoppa" verksamheten. Det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit

med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med skattebetalarnas pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är den bästa garanten för att de äldre i vår stad ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att de anställda ska ha hög kompetens, medan den nya planen bara säger att de anställda ska ha adekvat utbildning. Det betyder att ambitionerna skrivs ner. Väl utbildade medarbetare är en grund för en god äldreomsorg och det är anmärkningsvärt att man skriver ner ambitionen. Man har också tagit bort skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna inom äldreomsorgen ska kunna utöva ett gott ledarskap.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbeslut och dess betydelse för rättssäkerheten för äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt då biståndsbesluten är grund för alla äldreomsorgens insatser och det måste tydliggöras i äldreplanen. I remissen finns inga förklaringar till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort.

Inga skrivningar om genusperspektiv finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten, eftersom många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva på ålderns höst får insatser från äldreomsorgen. I den gällande planen framgår "Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation."

I nu gällande plan finns ett stycke om "Äldre – inte en homogen grupp" som påtalar vikten av att "Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integritet." I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl att lyfta fram vissa specifika diskrimineringsgrunder.

Såväl genus- som diskrimineringsperspektiv är viktiga att uppmärksamma och formulera. Genom att ta bort dessa skrivningar osynliggör man hela problematiken.

Vi vill till skillnad från de borgerliga partierna att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 år som anges i det nya förslaget till äldreplan.

Det är en stor brist att ambitionsnivåerna för seniorboendena har dragits ner, bland annat har man strukit att merparten av stadens seniorboenden har tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha en lokal i huset eller i närheten.

Kulturen som en del av äldreomsorgen har tonats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget.

Det är ottydligt i förslaget om kvarboendepincipen fortfarande ska gälla på servicehusen.

De borgerliga partierna föreslår att de äldre ska ha rätt att välja boende som certifierats eller upphandlats av staden i hela staden. Förslaget är oklart eftersom det inte framgår vad som gäller för kommunala boenden. I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende. I förslaget till nya riktlinjer, som behandlas i en annan remiss, framgår av

borgarrådets synpunkter att äldre ska ha rätt att välja vård- och omsorgsboende *med hemtjänst* i den stadsdel man önskar. Otydligare kan det knappast bli.

En boendegaranti värd namnet och rätten att köa till boende förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre kan få önskat boende inom en rimlig tid. Det förutsätter att det finns kvar kommunala boenden som alternativ för att den enskilde verkligen ska kunna jämföra och välja. Om staden driver vård- och omsorgsboenden i egen regi bevaras kompetensen i staden vilket underlättar möjligheten att också göra bra upphandlingar.

Vi vill understryka det som lokala pensionärsrådet i Skarpnäck anser; det är viktigare att inflytandet ökar på varje vård- och omsorgsboende så att individuella önskemål kan tillgodoses, än att valfriheten endast omfattar val av olika boenden. Stadsdelens handikappråd påpekar att kötiden är för närvarande mycket lång på vissa boenden, t.ex. Blomsterfonden och Stora Sköndal, vilket i sig visar att valfrihet att välja boende snarare handlar om rätten att stå i kö.

Vi anser att äldre ska kunna välja att bo nära sina barn eller vänner men vet också att valfrihet som system gynnar de som kan, orkar och har förmåga att välja. Verklig valfrihet inom äldreomsorgen förutsätter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om man kan tala för sig eller sina anhöriga eller ej. Inga sådana garantier ges i den nya äldreplanen.

Vi vill framhålla kommunstyrelsens pensionärsråds yttrande om förslaget och ställer oss bakom dess synpunkter.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Liliane Svensson (s). Ingen reservations-text protokollförd.

Reservation anfördes av ledamoten Rebwar Hassan (mp). Ingen reservations-text protokollförd. Ledamoten Rebwar Hassan (mp) stöder socialdemokraternas förslag till beslut.

Reservation anfördes av vice ordförande Margareta Johansson (v). Ingen reservationstext protokollförd.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Liliane Svensson m.fl. (s), enligt följande:

Omsorgen om stadens äldre är viktig och behöver utvecklas på flera sätt. Människor som arbetat och varit med att bygga upp landet ska ha rätt till ett gott liv efter behov och egna önskemål. Det ska kännas tryggt att bli äldre. Det är viktigt att de äldre inte blir föremål för ett köp- och säljsystem i det privata näringslivets intresse. Det är också viktigt med kontinuitet och respekt för alla, inte minst när man blir äldre och därmed också mer utsatt.

Alla människor vill naturligt klara sig själva så långt det går. Men, när man blir äldre, så fordras det en omsorgsfull samhällsplanering för att det ska bli möjligt, att klara sig själv.

Alla har ett behov av att träffa andra människor och utbyta tankar. Av stor vikt är därför mötesplatser även för äldre. Det är också viktigt med bra kommunikationer och/eller färdtjänst för att inte behöva sitta hemma ensam för att man inte orkar gå en längre sträcka.

I en mångkulturellt samhälle är det särskilt viktigt att belysa den problematik som äldre invandrare kan ha. Det är vanligt att man glömmer svenska språket och bara minns sitt modersmål, när man blir äldre. Det är viktigt att bli förstådd. Den kulturella aspekten är också viktig i sammanhanget. Det finns inget skrivet i äldreplanen som belyser dessa frågor och hur man tänkt sig att lösa det på ett bra sätt.

Äldrepolitik är mer än enbart frågor om vård och omsorg. Det handlar också om personal- och lönepolitik i offentlig sektor, stadsmiljö- och planeringsfrågor, arbetsmarknadsfrågor, konsumentfrågor, frågor om tillgänglighet och om demokrati.

I övrigt hänvisar vi till socialdemokraternas reservation i Äldrenämnden.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Margareta Johansson (v) och ledamoten Amineh Kakabaveh (v), enligt följande:

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det skulle därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. Vi är exempelvis överens om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, vikten av utevistelse och god kost för de äldre, behovet av anhörigkonsulenter samt friskvård för medarbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Dessa skiljelinjer hade kunnat skrivas in i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Det är sorgligt för stockholmarna att de borgerliga partierna till varje pris vill "sätta sin prägel" på äldreomsorgen. De väljer därför att göra om planen och öka administrationen både centralt och lokalt, istället för att satsa alla resurser på att öka kvaliteten för de äldre. Med tanke på att förslaget till ny äldreplan faktiskt betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det ännu mer förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan.

Vi tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte

med andras pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg är tvärtom den bästa garanten för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Vi vill också framhålla att frivilligorganisationernas insatser är oerhört viktiga som komplement till kommunens verksamhet och ska stödjas med ekonomiska bidrag och lokaler, men att de aldrig kan och ska överta ansvaret för välfärden.

I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att de anställda ska ha hög kompetens, medan den nya planen bara säger att de anställda ska ha adekvat utbildning. Det är förståeligt att ambitionerna skrivs ner, eftersom man inte har resurser att satsa på kompetensutveckling i den unika omfattning som vi gjorde med Kompetensfonden. Vi vänder oss också emot att de borgerliga partierna tagit bort skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna inom äldreomsorgen ska kunna utöva ett gott ledarskap. Vi skulle även vilja tillföra ett avsnitt om vikten av förkortad arbetstid inom äldreomsorgen för att medarbetarna ska kunna få en god arbetsmiljö och därigenom kunna ge våra äldre en god vård och omsorg.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter. Vi skulle också vilja tillföra ett avsnitt om förenklad biståndsbedömning för att frigöra resurser till rådgivande och uppsökande arbete. I remissen finns inga förklaringar till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort, vilket är ett tillräckligt skäl att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Genom att tala tyst om biståndshandläggningen osynliggörs det stora behovet av att tillämpa ett genusperspektiv i äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen framgår "Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation."

Ingen av dessa skrivningar om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten, eftersom så många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva på ålderns höst får insatser från äldreomsorgen. Detta är ett andra och mycket starkt skäl till att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Ett tredje frågetecken rör diskriminering. I nu gällande plan finns ett stycke om "Äldre – inte en homogen grupp" som påtalar vikten av att "Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integriteten." I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl att lyfta fram vissa diskrimineringsgrunder. Samma osynliggörande finns inom personalområdet.

Vi vill till skillnad från de borgerliga partierna att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 år som anges i det nya förslaget till äldreplan. Det är också en stor brist att ambitionsnivåerna för seniorboendena har dragits ner, bland annat har

man strukit att merparten av stadens seniorboenden har tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha minst en lokal i huset eller i närheten. Kulturen som en del av äldreomsorgen har tonats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget. Det finns också oklarheter om kvarboendeprincipen fortfarande ska gälla på servicehusen.

De borgerliga partierna föreslår att de äldre ska ha rätt att välja boende som certifierats eller upphandlats av staden oavsett om det ligger utanför det egna stadsdelsområdet. Förslaget är oklart eftersom det inte framgår vad som gäller för kommunala boenden. Med tanke på konkurrenspolicyn är svaret givet: alla kommunala boenden ska upphandlas, men var finns då valfriheten för de som vill bo kommunalt? I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende. I förslaget till nya riktlinjer som stoppades av de borgerliga partierna framgår av borgarrådets synpunkter att äldre ska ha rätt att välja vård- och omsorgsboende med hemtjänst i den stadsdel man önskar.

Vi menar att nu gällande äldreomsorgsplan och vårt förslag till riktlinjer var ärligare, eftersom förslagen var anpassade till de resurser som fanns. De borgerliga partierna utställer stora löften om garantier utan att koppla på resurser. En boendegaranti värd namnet och rätten att köa till boende förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre verkligen kan få det boende de önskar inom en rimlig tid. Det förutsätter att det finns kvar kommunala boenden som alternativ. Vi är för att äldre exempelvis ska kunna välja att bo nära sina barn eller vänner men vet också från skolvalet att valfrihet starkt gynnar de välutbildade. Verklig valfrihet inom äldreomsorgen förutsätter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om man kan tala för sig eller sina anhöriga. Inga sådana garantier ges i den nya äldreplanen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamöterna Andrea Femrell m.fl. (m), Jan Jönsson m.fl. (fp) samt Mikael Nordstedt (kd) enligt följande:

Det måste kunna erbjudas valfrihet, mångfald, omsorg och omtanke för de äldre. De ska ha rätt till olika alternativ för olika situationer. Ett alternativ som fungerar bra för en person behöver inte alltid vara det bästa alternativet för en annan person.

Det är viktigt att äldreomsorgen arbetar förebyggande och verkligen försöker nå även de äldre som för närvarande inte är i behov av omsorg men som på sikt kan komma att vara det. Genom uppsökandeverksamhet kan den ångslan som en del äldre har försvinna då de får kunskap om de möjligheter som finns samt kontaktnätet inom äldreomsorgen.

Frivilligorganisationer och föreningar ska uppmuntras till att bidra till äldreomsorgens verksamhet.

Den enskilde ska ha ett reellt inflytande över sin boendemiljö men även över övriga beslut som fattas och som påverkar livssituationen.

Det är också viktigt att den äldre ges en trygg och säker miljö.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Abdo Goriya (s) samt ledamöterna Jonas Ljungstedt (v), Awad Hersi (mp) samt ledamöterna Eva Andersson (s),

Rune Olofsson (s) och tjänstgörande ersättaren Azad Hassan (s) enligt följande:

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes gemensamt av ledamöterna Jan Forsell m.fl. (s), Birger Jeansson (mp) och Åsa Hagelstedt (v), enligt följande:

Gällande äldreplan för 2006-2010 antogs så sent som i januari 2006 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektivet och diskriminering.

En bra äldreplan bör ta upp andra frågor än de som berör vård och omsorg. Den borde också innehålla övriga områden i stadens politik som har betydelse för äldres förhållanden, såsom tillgänglighet, kommunikationer, kommersiell och offentlig service etc.

En väl fungerande hemtjänst är viktig för den som önskar bo kvar i egna hemmet. Vi anser att alla som är över 75 år skall garanteras två timmars hemtjänst i veckan med starkt förenklad biståndsbedömning. Fixartjänsterna skall kunna erbjudas till alla redan från 67 års ålder.

Vi instämmer i planens skrivning om att det behövs en bra arbetsmiljö och personal med lämplig utbildning för att ge en god vård och omsorg. Vi ser dock att ambitionsnivån har minskat genom att man ändrat kravet från att de anställda ska ha hög kompetens, till att de ska ha adekvat utbildning. Den kompetensökning som skedde under förra mandatperioden borde ha fått fortsätta.

I nu gällande plan framgår ”att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation.” Där finns också ett stycke om ”Äldre – inte en homogen grupp” som påtalar vikten av att äldreomsorgen aktivt ska verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes behov och rätt till integritet. I förslaget till plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov. Det räcker inte med att respektera de äldre. De vill ha en god reell omvårdnad och möta en trygg utövare med god kvalitet av omvårdnaden.

En boendegaranti värt namnet och rätten att köa till boende, förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre kan få önskat boende inom en rimlig tid. Det krävs att det finns kommunala boenden som alternativ för att den enskilde verkligen ska kunna jämföra och välja. Om staden driver vård- och omsorgsboenden i egen regi, bevaras kompetensen i staden vilket underlättar möjligheten att också göra bra upphandlingar. En fråga som hänger helt i luften är vem som ska stå som garant för systemet den dag det inte fungerar, t ex när en stor privat aktör går i konkurs.

I äldreplanen anges att det är viktigt för det förebyggande arbetet med träffpunkter för äldre. Där finns också angivet att verksamheter med sociala aktiviteter kan med

fördel bedrivs av, eller i samverkan med frivilligorganisationer och pensionärsorganisationer. Vi instämmer i allra högsta grad i detta. Men vi kan konstatera att den moderatledda alliansen i Södermalms stadsdelsnämnden har medverkat till att kraftigt minska de ekonomiska förutsättningarna för detta arbete genom att helt ta bort bidrag till de lokala pensionärsorganisationerna och kraftigt minska bidraget till organisationen Viljan.

Stadsdelsnämndens pensionärsråd har en viktig roll i samhällsplaneringen. Vi vill framhålla att pensionärsrådet måste ges praktisk möjlighet att komma med synpunkter i god tid innan beslut ska fattas. Eftersom allt nu ska ske så snabbt, så ges inte denna möjlighet.

Över huvud taget genomsyras förslaget till äldreplan av en god vilja, men i praktiken har förutsättningarna för att genomföra många förslag i planen kraftigt försämrats genom de ekonomiska förutsättningar som getts. Det är viktigare för majoriteten att genomföra skattesänkningar än att uppfylla de vallöften om en bättre kvalitet i äldreomsorgen som gavs.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), enligt följande:

Förvaltningen pekar på brister i remissunderlaget i förhållande till stadens budget för 2007. Det är naturligtvis anmärkningsvärt att alliansen inte har förmåga att utarbeta en äldreplan som speglar inriktningen för äldreomsorgen i stadens budget, så som den är tagen för 2007 med inriktning på 2008 och 2009.

Äldre har rätt till ett gott liv med god vård och omsorg, trygg tillvaro och social gemenskap. De är våra mest erfarna samhällsmedborgare och de har rätt att själva bestämma över sina liv. Det är en självklar rättighet att alla äldre ska ha ett reellt inflytande över sin vardag. Den äldre människan har precis som den yngre, olika behov. De som vill och kan ska, så långt det är möjligt, ha rätt att bo kvar hemma men när man behöver det ska man känna sig säker på att det finns plats på ett boende som kan erbjuda vård och omsorg alltefter behov. I det nya förslaget till äldreplan saknar vi de äldres perspektiv. Planen tar istället avstamp från alliansens vilja att konkurrensutsätta och privatisera den kommunala verksamheten.

Enligt förslaget till äldreplan ska den enskildes inflytande öka genom mångfald och valfrihet. Trots detta kan en enskild inte ställa sig i kö till önskat boende om inte plats kan beredas inom rimlig tid. Den äldre som känner krafterna svikta men inte i tid kan se om sitt hus och ställa sig i kö för att komma in på ett önskat boende när behovet inställer sig, har verkligen ingen valfrihet. Återigen ser vi hur löftet om valfrihet klingar falskt, det är omsorgen om det privata företagandet som står i främsta rummet och inte omsorgen om den enskilde äldre.

För att alla ska omfattas av valfriheten är det viktigt att äldreplanen tar upp frågan om hur man ska bemöta de äldre som av en eller annan anledning inte kan, orkar eller vill välja. En valfrihetsreform av den dignitet alliansen påstår sig stå för måste ju i rimlighetens namn omfatta alla och inte bara dem som kan, orkar och har förmågan att välja.

För den äldres trygghet är det viktigt att ett fungerande nätverk mellan kommun och landsting byggs upp. Den som blir i behov av läkarinsatser ska vara säker på att snabbt få kontakt med läkare och vården. Här saknar förslaget relevanta skrivningar.

En märklig detalj är att det i avsnittet Äldres säkerhet står att brott mot äldre alltid ska anmälas och vem som kan anmäla. Vi kan inte se varför anmälan ska göras enbart av den drabbade själv eller av någon närstående, eller av stadsdelsförvaltningen. Varför ska de ansvariga i verksamheterna som kommer att drivas av denna önskade mångfald av aktörer, vara undantagna skyldigheten att anmäla brott som begåtts mot de äldre?

En väl fungerande hemtjänst är viktig för att den som önskar det ska kunna bo kvar i egna hemmet så länge som möjligt. Tidiga insatser från hemtjänsten kan, precis som fixartjänsterna, förhindra att äldre råkar ut för olyckshändelser av olika slag. De får också möjlighet till kontakter och sällskap, vilket sammantaget ökar livskvaliteten. Vi anser att alla som är över 75 år skall garanteras två timmars hemtjänst i veckan med starkt förenklad biståndsbedömning. Även fixartjänsterna behöver byggas ut och kunna erbjudas till alla redan från 67 år med ambitionen att alla som fyllt 65 ska omfattas av denna reform.

Man borde också undersöka möjligheterna att låta alla hemmaboende äldre kunna utnyttja äldreboendenas resurser som t ex att äta lunch där, få hjälp med att sköta hygien, träffa sjuksköterskan, osv.

För dem som vårdar anhöriga och närstående ska det finnas ett varierat utbud av stöd och hjälpinsatser Här utgör dagverksamheter, korttidsvistelse, växelvård och avlösning i hemmet viktiga verksamheter för stöd och avlastning. För anhängigvårdaren är det också oerhört viktigt att få en snabb och adekvat information.

För att ge äldre en god vård och omsorg behövs en bra arbetsmiljö och personal med hög kompetens och självklart ska de ha god och adekvat utbildning. En kontinuerlig kompetensutveckling för personalen är viktig, liksom en kontinuerlig ledarutveckling för cheferna. Det är också viktigt att personaltätheten är så sammansatt att det finns tillräckligt med personal dygnet runt.

En bra äldreplan bör också ta upp andra frågor än de som berör vård och omsorg. Planen bör innehålla frågor som tar upp den fysiska planeringen av samhället och tillgänglighetsperspektiv. Även konsumentfrågor och möjlighet till kulturupplevelser, rekreation och fritidsaktiviteter bör behandlas. Det kan också handla om nya tankesätt - att i vardagen, arbetslivet och den ideella sektorn ta tillvara de äldres livserfarenhet och kompetens.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Maj-Len Eklund (v), enligt följande:

En bred överensstämmelse råder om socialtjänstlagens målsättning att äldre människor ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det skulle därför kunna finnas en god grund för en långsiktig planering i staden för att skapa bästa möjliga förutsättningar att tillgodose de äldres behov.

Gällande äldreomsorgsplan för 2006 till 2010 antogs så sent som december 2005 och överensstämmer på flera områden med det nya förslaget till äldreplan. Vi är exempelvis överens om att våra äldreboenden är gemensamma resurser, vikten av utevistelse och god kost för de äldre, behovet av anhängigkonsulenter samt friskvård för med-

arbetarna. De politiska skillnaderna gäller främst privatiseringen men också medarbetarfrågor, genusperspektiv och diskriminering. Dessa skiljelinjer hade kunnat skrivas in i stadens budget istället för att ändras i äldreomsorgsplanen bara ett år efter dess införande.

Det är sorgligt för stockholmarna att de borgerliga partierna till varje pris vill "sätta sin prägel" på äldreomsorgen. De väljer därför att göra om planen och öka administrationen både centralt och lokalt, istället för att satsa alla resurser på att öka kvaliteten för de äldre. Med tanke på att förslaget till ny äldreplan faktiskt betonar att budgeten är det yttersta styrdokumentet är det ännu mer förvånande att man slösar resurser på att flytta stycken och byta rubriker i planen istället för att låta medarbetarna arbeta vidare efter gällande plan.

Vi tar helt avstånd från förslaget att stimulera fler alternativa utförare genom att stödja anställda som vill "avknoppa" verksamheten, eftersom det innebär att vår äldreomsorg som generationer av stockholmare varit med och byggt upp säljs ut till underpris till en enda eller några personer som råkar vara anställda just då. Vi menar att anställda som vill starta företag inom äldreomsorgen får göra det med egna och inte med andras pengar. Våra äldre gynnas inte av att kommunen satsar sina resurser på att avveckla den egna äldreomsorgen.

En kommunal och väl utbyggd äldreomsorg garanterar insyn för att de äldre stockholmarna ska kunna leva under goda och trygga levnadsförhållanden. Överskott i verksamheten ska gå till att utveckla äldreomsorgen och inte till vinster i privata bolag.

Vi vill också framhålla att frivilligorganisationernas insatser är oerhört viktiga som komplement till kommunens verksamhet och ska stödjas med ekonomiska bidrag och lokaler, men att de aldrig kan och ska överta ansvaret för välfärden.

I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att de anställda ska ha hög kompetens, medan den nya planen bara säger att de anställda ska ha adekvat utbildning. Det är förståeligt att ambitionerna skrivs ner, eftersom man inte har resurser att satsa på kompetensutveckling i den unika omfattning som vi gjorde med Kompetensfonden. Vi vänder oss också emot att de borgerliga partierna tagit bort skrivningarna om att det är viktigt med rimliga ansvarsområden för att cheferna inom äldreomsorgen ska kunna utöva ett gott ledarskap. Vi skulle även vilja tillföra ett avsnitt om vikten av förkortad arbetstid inom äldreomsorgen för att medarbetarna ska kunna få en god arbetsmiljö och därigenom kunna ge våra äldre en god vård och omsorg.

I gällande äldreomsorgsplan finns ett avsnitt om biståndsbesluten och dess betydelse för rättsäkerheten för de äldre, vilket helt saknas i det nya förslaget. Det är anmärkningsvärt med tanke på att biståndsbesluten lägger grunden för äldreomsorgens insatser, vilket framhållits både i forskning och i revisionsrapporter. Vi skulle också vilja tillföra ett avsnitt om förenklad biståndsbedömning för att frigöra resurser till rådgivande och uppsökande arbete. I remissen finns inga förklaringar till varför avsnittet om biståndsbesluten har tagits bort, vilket är ett tillräckligt skäl att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Genom att tala tyst om biståndshandläggningen osynliggörs det stora behovet av att tillämpa ett genusperspektiv i äldreomsorgen. I den gällande äldreomsorgsplanen framgår "Att beakta genusperspektivet är viktigt då det finns forskning som visar att synen på mäns och kvinnors åldrande skiljer sig åt. Till exempel finns det forskning som visar på att män som vårdar sin maka/sambo oftare får mera stöd från äldreomsorgen än kvinnor i motsvarande situation."

Ingen av dessa skrivningar om genusperspektivet finns med i det nya förslaget, vilket är ett stort steg tillbaka för jämställdheten, eftersom så många kvinnor arbetar i äldreomsorgen, vårdar sina anhöriga och själva på ålderns höst får insatser från äldreomsorgen. Detta är ett andra och mycket starkt skäl till att återremittera planen för att belysa frågeställningen.

Ett tredje frågetecken rör diskriminering. I nu gällande plan finns ett stycke om ”Äldre – inte en homogen grupp” som påtalar vikten av att ”Äldreomsorgen ska aktivt verka för att alla äldre, oavsett etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning bemöts med respekt för den enskildes särskilda behov och rätt till integriteten.” I förslaget till ny plan talas bara allmänt om respekt för integritet och individuella behov, trots att det finns sakliga skäl att lyfta fram vissa diskrimineringsgrunder. Samma osynliggörande finns inom personalområdet.

Vi vill till skillnad från de borgerliga partierna att fixartjänsten för de äldre ska gälla från 67 år och inte från 75 år som anges i det nya förslaget till äldreplan. Det är också en stor brist att ambitionsnivåerna för seniorboendena har dragits ner, bland annat har man strukit att merparten av stadens seniorboenden har tillgång till gemensamhetsutrymmen och att hemtjänsten bör ha minst en lokal i huset eller i närheten. Kulturen som en del av äldreomsorgen har tonats ner och vare sig kulturombud eller anhörigombud nämns i förslaget. Det finns också oklarheter om kvarboendeprincipen fortfarande ska gälla på servicehusen.

De borgerliga partierna föreslår att de äldre ska ha rätt att välja boende som certifierats eller upphandlats av staden oavsett om det ligger utanför det egna stadsdelsområdet. Förslaget är oklart eftersom det inte framgår vad som gäller för kommunala boenden. Med tanke på konkurrenspolicyn är svaret givet: alla kommunala boenden ska upphandlas, men var finns då valfriheten för de som vill bo kommunalt? I nu gällande äldreomsorgsplan framgår att äldre så långt det är möjligt ska kunna påverka val av vård- och omsorgsboende. I förslaget till nya riktlinjer som stoppades av de borgerliga partierna framgår av borgarrådets synpunkter att äldre ska ha rätt att välja vård- och omsorgsboende med hemtjänst i den stadsdel man önskar.

Vi menar att nu gällande äldreomsorgsplan och vårt förslag till riktlinjer var ärligare, eftersom förslagen var anpassade till de resurser som fanns. De borgerliga partierna utställer stora löften om garantier utan att koppla på resurser. En boendegaranti värd namnet och rätten att köa till boende förutsätter att det finns tillräckligt med platser så att äldre verkligen kan få det boende de önskar inom en rimlig tid. Det förutsätter att det finns kvar kommunala boenden som alternativ. Vi är för att äldre exempelvis ska kunna välja att bo nära sina barn eller vänner men vet också från skolvalet att valfrihet starkt gynnar de välutbildade. Verklig valfrihet inom äldreomsorgen förutsätter att äldre ska kunna välja på samma villkor oavsett om man kan tala för sig eller sina anhöriga. Inga sådana garantier ges i den nya äldreplanen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Kenneth Rönquist (mp), enligt följande:

Denna plan överensstämmer till största delen med den som antogs under den förra mandatperioden. En bättre konkretisering av kvarboendeprincipen är att det inte får bli ett tvång som det allt för ofta har varit.

En generell skillnad är att nu finns mindre konkreta förslag.

1 En brist är att biståndsbedömningen inte behandlas trots att den ligger till grund för

hela äldreomsorgen.

2 Genusperspektiv saknas i den nya planen

3 Diskriminering behandlas endast i allmänna ordalag

4 Ambitionen för seniorbostäder har minskat

5 Anmälningförfarandet till äldreboende är mer oklart

6 Löften om garantier är inte tydligt kopplade till resurser

7 Frågor om livskvalitet saknas i den nya planen: möteslokaler, kultur, mm

Vad beträffar "fixartjänsten" skall åldersgränsen sänkas från föreslagna 75 år till 67 år. Därigenom kan många olyckor i hemmen förhindras. Olyckor som leder till personligt lidande och ökade vårdkostnader.

God framförhållning inom äldreomsorgen innebär att man ska kunna skifta mellan servicehus och seniorboende efter behov.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes gemensamt av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), enligt följande:

Stadsdelsnämnden föreslås besluta att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag samt att därutöver framhålla följande:

- En av de viktigaste faktorerna för en bra äldreomsorg är personalens utbildning och kompetens. Det är därför anmärkningsvärt att den nya äldreplanen tonar ner denna betydelse genom att tala om adekvat utbildning i stället för att poängtera behovet av hög kompetens. Viktigt är vidare att etablera och understödja träffpunkter för de äldre, eftersom ensamheten för många är ett mycket stort problem.
- Vi vänder oss mot förslagen om s.k. avknoppningar som i praktiken innebär att verksamheten säljs ut till underpris till någon eller några som för tillfället råkar arbeta där just nu. Om verksamheter ska startas i privat regi ska det ske på samma sätt som gäller i övrigt i en marknadsekonomi.
- Vi oroas också av tanken på utmaningsrätt. Vilka kostnader medför inte det för staden om vem som helst- medarbetare, enskilda eller företag- har rätt att kräva att viss verksamhet ska upphandlas, och nämnderna är skyldiga att pröva detta önskemål?
- Biståndsbeslut är grund för insatser inom äldreomsorgen. Det är därför anmärkningsvärt att tidigare äldreplans avsnitt om biståndsbeslut och dess betydelse för rättssäkerheten har tagits bort.
- De s.k. fixartjänsterna ska gälla från 67 år, inte 75 som anges i den nya äldreplanen.
- Det är viktigt att staden, som alltid har det yttersta ansvaret för äldreomsorgen, har verksamheter som drivs i egenregi. Att lägga ut all verksamhet i privat regi, vare sig det sker genom s.k. avknoppningar eller upphandling,

gör ansvarsfrågan otydlig och tar ifrån staden viktig kompetens på området. En balans mellan egenregi, entreprenördriven verksamhet och ideella organisationer är ett bättre sätt att se till att verksamheten utvecklas på ett bra sätt.

- Vi anser slutligen att upphandlingar ska genomföras lokalt och beslut fattas av stadsdelsnämnden.